

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ELEKTRİK PİYASASINDAN KAYNAKLANAN
UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUK YOLUYLA
ÇÖZÜLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kutay MUTLU

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

**MAYIS 2025
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ELEKTRİK PİYASASINDAN KAYNAKLANAN
UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUK YOLUYLA
ÇÖZÜLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Kutay MUTLU
(221232043)**

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Osman DURAN

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

09.05.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 09.05.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Osman DURAN

Danışman

Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet BAŞÖZEN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat BÜYÜKAY

Üye (İmza)

İnönü Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Elektrik Piyasasından Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yoluyla Çözülmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım (09.05.2025).

Kutay MUTLU

Kıymetli Aileme İthafen

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanması sürecinde bilgi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden, çalışmamın şekillenmesinde ve ilerlemesinde değerli katkıları bulunan danışmanım Sayın Doç. Dr. Osman DURAN'a, tezimin değerlendirilmesinde görev alan, yapıcı görüş ve önerileriyle çalışmamın nitelik kazanmasına katkı sağlayan değerli jüri üyeleri Sayın Prof. Dr. Ahmet BAŞÖZEN ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ferhat BÜYÜKAY'a şükranlarımı sunarım.

Eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan, maddi ve manevi destekleriyle bugünlere gelmemde büyük pay sahibi olan sevgili annem Selma MUTLU ve sevgili babam Ayhan MUTLU'ya, bu sürecin her anında yanımda olan, sevgisi ve inancıyla bana güç veren, bilgi ve desteğini esirgemeyen, kıymetli eşim Elektrik- Elektronik Mühendisi Ayten MUTLU'ya teşekkür ederim.

İlkokul öğretmenim Sayın Naci KOĞ'a, üzerimde bıraktığı kalıcı etkiler ve eğitim hayatıma kattıkları için minnettarım.

Bu çalışmamın şekillenmesinde teknik bilgi desteğiyle katkıda bulunan değerli kardeşim, Elektrik-Elektronik Mühendisi Mehmet UYANIK'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Akademik yolculuğumda desteğini her zaman hissettiren kıymetli kardeşim Batuhan ESKİN'e, bu süreçte manevi destekleriyle yanımda olan sevgili kardeşlerim Sena MUTLU, Methiye Yağmur GÜNEŞ ve Av. Adem ARSLANBOĞA'ya gönülden teşekkür ederim.

Mayıs 2025

Kutay MUTLU

Avukat

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
1. ELEKTRİK PİYASASININ YAPISI, İŞLEYİŞİ VE GELİŞİMİ	1
1.1. Elektrik ve Elektrik Piyasası	1
1.1.1. Elektrik enerjisinin tanımı ve niteliği	1
1.1.2. Elektrik piyasası kavramı	2
1.2. Elektrik Piyasasının Tarihsel Gelişimi	3
1.3. Elektrik Piyasaları	6
1.3.1. Toptan elektrik piyasası	6
1.3.1.1. Gün öncesi piyasası (GÖP).....	7
1.3.1.2. Gün içi piyasası (GİP).....	8
1.3.2.3. Dengeleme güç piyasası (DGP).....	8
1.3.2.4. Vadeli elektrik piyasası (VEP)	9
1.3.1.5. İkili anlaşmalar piyasası.....	9
1.3.2. Perakende elektrik piyasası	10
1.3.2.1. Tarife yapısı	10
1.3.2.2. Piyasa serbestliği ve rekabet	11
1.4. Elektrik Piyasasının Katılımcıları	12
1.4.1. Elektrik üreticileri.....	12
1.4.2. İletim şirketi.....	14
1.4.3. Dağıtım şirketi	15
1.4.4. Enerji ticaret şirketleri	17
1.4.5. Son kullanıcılar (tüketiciler).....	18
1.5. Elektrik Piyasasında Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Mevzuatı.....	19

1.6. Elektrik Piyasasının Ekonomik ve Stratejik Önemi	20
---	----

2. ELEKTRİK PİYASASI UYUŞMAZLIKLARININ ALTERNATİF

ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK MEKANİZMASININ ROLÜ

2.1. Elektrik Piyasası Uyuşmazlıklarının Genel Yapısı.....	22
--	----

2.1.1. Özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar	23
--	----

2.1.2. Kamu hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar	24
--	----

2.2. Alternatif Çözüm Yolu Arabuluculuk	25
---	----

2.2.1 Arabuluculuğun tanımı	25
-----------------------------------	----

2.2.2. İlkeleri.....	27
----------------------	----

2.2.2.1. İrâdilik.....	27
------------------------	----

2.2.2.2. Eşitlik	27
------------------------	----

2.2.2.3. Gizlilik	28
-------------------------	----

2.2.3. Arabuluculuk türleri.....	30
----------------------------------	----

2.2.3.1. İhtiyari arabuluculuk.....	30
-------------------------------------	----

2.2.3.2. Zorunlu arabuluculuk.....	32
------------------------------------	----

2.2.3.2.1. İşçi – işveren uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk.....	33
---	----

2.2.3.2.2. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk.....	34
---	----

2.2.3.2.3. Tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk.....	35
---	----

2.2.4. Arabuluculuğun elektrik piyasası ile ilişkisi.....	36
---	----

2.3. Elektrik Piyasasında Arabuluculuk Yoluyla Çözülebilir Uyuşmazlık Tipleri	38
---	----

2.3.1. Elektrik enerjisi perakende satış sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar	39
---	----

2.3.2. İkili anlaşmalardan kaynaklanan uyuşmazlıklar.....	40
---	----

2.3.3. Dağıtım ve iletim hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar	42
---	----

2.3.4. Ayıplı mal veya hizmetten kaynaklanan uyuşmazlıklar	44
--	----

2.3.5. Yatırım ve proje sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar.....	46
---	----

2.4. Elektrik Piyasasında Arabuluculuğun Uygulanmasındaki Sınırlar	47
--	----

2.4.1. Kamu düzenine ilişkin uyuşmazlıklar	48
--	----

2.4.2. İdari işlemlerden doğan uyuşmazlıklar.....	49
---	----

2.4.3. Cezai nitelikteki uyuşmazlıklar	51
--	----

2.4.4. Çevresel uyuşmazlıklar.....	52
------------------------------------	----

2.5. Elektrik Piyasasında Arabuluculuk Süreci	54
---	----

2.5.1. Başvuru süreci ve arabulucunun belirlenmesi	55
--	----

2.5.2. Müzakere aşamaları	56
---------------------------------	----

2.5.3. Anlaşmanın kurulması ve icra edilebilirlik.....	57
2.5.4. Arabuluculukta teknik bilirkişilik ve uzman görüşü.....	58
3. SONUÇ.....	60
KAYNAKÇA.....	63
ÖZGEÇMİŞ.....	74

KISALTMALAR

4628 sayılı EPK	: 4628 sayılı Elektrik Piyasası
6446 sayılı EPK	: 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AC	: Alternatif Akım
AY	: 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
ÇK	: 2872 sayılı Çevre Kanunu
DC	: Doğru Akım
DGP	: Dengeleme Güç Piyasası
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
EPIAŞ	: Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketi
EÜAŞ	: Elektrik Üretim Anonim Şirketi
FERC	: Federal Energy Regulatory Commission
GİP	: Gün İçi Piyasası
GÖP	: Gün Öncesi Piyasası
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	: 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUAK Yönetmeliği	: 30439 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İK	: 4857 sayılı İş Kanunu
İMİK	: 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu
İYUK	: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
KCETAŞ	: Kayseri ve Civarı Elektrik Türk Anonim Şirketi
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülü
LPG	: Sıvılaştırılmış Petrol Gazı
MEDAŞ	: Meram Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
MW	: Megawatt
OFGEM	: Office of Gas and Electricity

PUCs	: Public Utility Commissions
RG	: Resmi Gazete
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TEAŞ	: Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEİAŞ	: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEK	: Türkiye Elektrik Kurumu
TETAŞ	: Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu
Toroslar EDAŞ	: Toroslar Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
VEP	: Vadeli Elektrik Piyasası
VUK	: 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

ELEKTRİK PİYASASINDAN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUK YOLUYLA ÇÖZÜLMESİ

ÖZET

Elektrik piyasası, modern ekonomilerin temel unsurlarından biri olup enerji üretimi, dağıtımı ve tüketimi süreçleri, ekonomik ve sosyal yapının her katmanına nüfuz eden kritik bir öneme sahiptir. Bu sektör, hem endüstriyel üretim süreçlerini destekleyen bir altyapı sunmakta hem de bireysel tüketici ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ancak elektrik piyasasının geniş kapsamlı ve karmaşık yapısı, beraberinde çeşitli uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Elektrik piyasasında karşılaşılan uyuşmazlıklar; enerji tedarik sözleşmeleri, fiyatlandırma anlaşmazlıkları, hizmet kalitesine ilişkin sorunlar ve teknik altyapıda meydana gelen aksaklıklar gibi farklı alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu uyuşmazlıklar, taraflar arasında güven sorunlarına yol açabildiği gibi ekonomik ve operasyonel maliyetleri artırarak sektörün genel işleyişini olumsuz etkilemektedir.

Bu bağlamda uyuşmazlıkların etkin bir şekilde çözüme kavuşturulması, elektrik piyasasının sürdürülebilirliği ve taraflar arasında iş birliğinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Geleneksel mahkeme süreçleri genellikle zaman alıcı, maliyetli ve taraflar arasındaki ilişkileri zedeleyici bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarına olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Arabuluculuk, bu mekanizmalar arasında esneklik, gizlilik ve maliyet etkinliği gibi avantajları ile ön plana çıkmakta ve elektrik piyasası gibi teknik ve ticari konuların yoğun olduğu alanlarda başarıyla uygulanabilmektedir.

Arabuluculuk, tarafsız bir üçüncü kişinin rehberliğinde tarafların bir araya gelerek müzakere etmesini ve kendi çözümlerini bulmasını sağlayan bir yöntemdir. Bu süreç, taraflar arasındaki iletişimi ve iş birliğini teşvik ederek, karşılıklı fayda sağlayacak anlaşmaların yapılmasını hedeflemektedir. Arabuluculuk süreci, özellikle enerji sektörünün karmaşık yapısında, teknik detaylar ve ticari ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Tarafların çözüm sürecini kendi kontrolleri altında tutmaları, hem zaman hem de maliyet tasarrufu sağlamaktadır. Aynı zamanda bu yöntem, taraflar arasında güveni koruyarak uzun vadeli iş ilişkilerinin devamlılığına katkıda bulunmaktadır.

Elektrik piyasasında arabuluculuk uygulamalarının başarı oranı oldukça yüksektir. Bu başarı, yöntemin esnek yapısı ve tarafların ihtiyaçlarına uygun şekilde uyarlanabilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca arabuluculuğun gizlilik ilkesi, tarafların hassas ticari bilgilerinin korunmasını garanti altına alarak süreci daha cazip hale getirmektedir. Elektrik piyasasında, enerji tedarikçileri, dağıtım şirketleri ve tüketiciler arasındaki uyuşmazlıklarda arabuluculuk, tarafların memnuniyetini artıran ve hukuki süreçlerin yükünü azaltan bir çözüm yolu olarak öne çıkmaktadır.

Bu tez, elektrik piyasasında daha etkin ve sürdürülebilir bir uyuşmazlık çözüm mekanizmasının oluşturulmasına katkı sunmayı hedeflemektedir. Arabuluculuk yönteminin, enerji sektöründe sağladığı avantajlar ve uygulamada karşılaşılan zorluklara yönelik çözüm önerileri, bu yöntemin daha yaygın ve etkili bir

şekilde uygulanmasına ışık tutacaktır. Çalışma, elektrik piyasasında arabuluculuğun başarıyla uygulanması için tarafların farkındalık seviyesinin artırılmasının ve bu yöntemin avantajlarının tanıtılmasının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Elektrik, Elektrik Piyasası, Uyuşmazlık, Arabuluculuk, Enerji Sektörü*

RESOLUTION OF DISPUTES IN THE ELECTRICITY MARKET THROUGH MEDIATION

ABSTRACT

The electricity market is a fundamental element of modern economies, with the processes of energy generation, distribution and consumption being of critical importance, permeating every layer of the economic and social structure. The sector provides the infrastructure that supports industrial production processes and meets the needs of individual consumers. However, the extensive and complex nature of the electricity market leads to the emergence of various disputes. Disputes in the electricity market are concentrated in different areas such as energy supply contracts, pricing disputes, service quality issues and technical infrastructure failures. These disputes may lead to trust issues between the parties, increase economic and operational costs and adversely affect the overall functioning of the sector.

In this context, effective dispute resolution is of great importance for the sustainability of the electricity market and the preservation of cooperation between the parties. Traditional court processes are often time-consuming, costly and damaging to the relations between the parties. Therefore, there is an increasing need for alternative dispute resolution mechanisms. Mediation stands out among these mechanisms with its advantages such as flexibility, confidentiality and cost-effectiveness and can be successfully applied in areas such as the electricity market where technical and commercial issues are intensive.

Mediation is a method that enables the parties to come together to negotiate and find their own solutions under the guidance of a neutral third party. This process encourages communication and cooperation between the parties and aims to reach mutually beneficial agreements. The mediation process offers significant advantages in terms of technical details and sustainability of commercial relations, especially in the complex structure of the energy sector. The fact that the parties keep the resolution process under their own control saves both time and costs. At the same time, this method contributes to the continuity of long-term business relationships by maintaining trust between the parties.

The success rate of mediation in the electricity market is quite high. This is due to the flexible nature of the method and its adaptability to the needs of the parties. Moreover, the confidentiality principle of mediation makes the process more attractive by guaranteeing the protection of sensitive commercial information of the parties. In the electricity market, mediation in disputes between energy suppliers, distribution companies and consumers stands out as a solution that increases the satisfaction of the parties and reduces the burden of legal proceedings.

This thesis aims to contribute to the establishment of a more effective and sustainable dispute resolution mechanism in the electricity market. The advantages of the mediation method in the energy sector and the solutions to the difficulties encountered in its implementation will shed light on the more widespread and effective implementation of this method. The study emphasizes the importance of

increasing the level of awareness of the parties and promoting the advantages of this method for the successful implementation of mediation in the electricity market.

Keywords: *Electricity, Electricity Market, Dispute, Mediation, Energy Sector*

1. ELEKTRİK PİYASASININ YAPISI, İŞLEYİŞİ VE GELİŞİMİ

1.1. Elektrik ve Elektrik Piyasası

1.1.1. Elektrik enerjisinin tanımı ve niteliği

Elektrik enerjisi, ekonominin temel unsurlarındandır. Üretimden tüketime kadar uzanan süreçte, yalnızca teknik işlemlerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda ekonomik, hukuki ve sosyal boyutları da içeren çok yönlü bir yapıya sahiptir. Elektrik üretimi ve tüketimi arasında anlık bir dengenin sağlanması için elektrik enerjisinin üretildiği anda tüketilmesi gerekmektedir. Bu durum, iletim ve dağıtım sistemlerinin kesintisiz ve senkronize bir biçimde çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Elektrik sistemlerindeki herhangi bir aksama, enerji arzının sürekliliğini tehdit etmektedir (Koç, 2021, s. 4-5).

İletim ve dağıtım aşamalarında elektrik enerjisinde belirli oranlarda kayıplar meydana gelmektedir. Bu kayıpların büyüklüğü, iletim hatlarının uzunluğu, kullanılan teknoloji düzeyi ve sistem verimliliği gibi birçok faktöre bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Dolayısıyla iletim ve dağıtım kayıplarının minimize edilmesi hem ekonomik verimliliğin artırılması hem de çevresel etkilerin azaltılması bakımından kritik bir öneme sahiptir (Düzgün, 2018, s. 621-624).

Elektrik enerjisi, hem günlük yaşamda hem de endüstriyel faaliyetlerde vazgeçilmez bir enerji kaynağıdır. Elektriğin bir mal ya da hizmet olarak değerlendirilmesi, başta borçlar hukuku, tüketici hukuku, idare hukuku olmak üzere birçok alanda önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Elektrik enerjisi diğer mallar gibi madden teslimi mümkün olan bir mal değildir. Belirli süreçler vasıtasıyla tüketiciye ulaştırılmaktadır. Tüketiciye hizmet yoluyla sağlanan bir mal söz konusudur. Elektriğin yapısal özellikleri dikkate alındığında iletim ve dağıtım faaliyetlerinin kamu hizmeti statüsünde değerlendirilmesi gerekmektedir. (Döğertlioğlu Işıksungur, 2011, s. 262). Elektrik enerjisinin iletimi esasen iktisadi bir kamu hizmeti niteliği taşımaktadır (Gürler, 2019, s. 4, 65-66).

Türk hukukunda, elektrik enerjisi mal kapsamında değerlendirilmekte olup mahkemeler tarafından kamu hizmeti niteliğini taşıyan bir unsur olarak da bütüncül yaklaşım benimsenmektedir (Dögerlioğlu Işıksungur, 2011, s. 263).

1.1.2. Elektrik piyasası kavramı

Elektrik piyasası, elektriğin üretiminden tüketimine kadar her aşamanın ekonomik ve düzenleyici bir çatı altında toplandığı bir sistem olup, bu sistemin temelinde birbiriyle etkileşim halinde olan çok sayıda katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcılar arasında elektrik üreticileri, elektrik iletim ve dağıtım şirketleri, enerji ticaret şirketleri ve son kullanıcılar (tüketiciler) yer almaktadır (Demirtaş ve Tarı, 2021, s. 149-152).

Amaç bu katılımcıları elektrik arz güvenliği sağlanarak, ekonomik açıdan sürdürülebilir bir yapı kurarak ve çevresel anlamda geleceğe zarar vermeyerek dengede buluşturmadır. Üretimden son kullanım noktasına kadar devam eden bu süreç, doğru şekilde kurgulanmış kurallara, şeffaf piyasa mekanizmalarına ve etkin bir denetim sistemine ihtiyaç duymaktadır. Böylelikle elektrik piyasası amacına uygun istikrarlı, rekabetçi ve yeniliklere açık bir alan olarak gelişecektir. Sorunsuz işleyen bir elektrik piyasası hem günümüzün ihtiyaçlarını hem de geleceğin zorluklarını göğüsleyebilecek bir enerji ekosistemini oluşturmaktadır (Demirtaş ve Tarı, 2021, s. 160).

Elektrik piyasası, tıpkı birçok sektörde olduğu gibi zaman içinde rekabetçi, daha esnek ve tüketici dostu hale gelmek için değişim geçirmektedir. Elektrik hizmetleri artık serbestleştirme ve özelleştirme politikalarıyla daha açık bir yapıya kavuşmakta, hizmet kalitesi artarken fiyat rekabetiyle de tüketicilere daha avantajlı seçenekler sunmaktadır (Çetintaş ve Bicil, 2015, s. 2).

Bununla birlikte enerji borsaları kurulmuş, elektrik ticareti daha şeffaf ve kolay izlenebilir hale gelmiştir. Gün öncesi ve gerçek zamanlı piyasa işlemleri sayesinde piyasa katılımcıları sürekli güncellenen fiyat sinyallerini takip ederek daha bilinçli kararlar alabilmektedirler. Böylece talep artışı ya da arz sıkıntısı gibi durumlarda fiyatlar anında değişmekte ve piyasanın dengesini sağlayıp enerji kaynaklarının daha etkin kullanılmasına yardımcı olmaktadır (Çetintaş ve Bicil, 2015, s. 12-14).

Elektrik piyasası, ülke içinde ve uluslararası alanda belirlenen kurallar ve politikalarla şekillenmektedir. Piyasa katılımcılarının adil, şeffaf ve eşit koşullarda rekabet edebilmesi hedeflenmektedir. Bu noktada enerji düzenleme kurumları devreye girmektedir. Türkiye’de ise elektrik piyasasını düzenleyen kurum Enerji Piyasası Düzenleme Kurumudur (EPDK). Bu kurum; elektrikle birlikte doğal gaz, petrol, sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) gibi enerji sektörlerinin tamamını düzenler ve denetler. Özellikle elektrik piyasasında lisanslama, tarife düzenlemeleri, piyasa gözetimi ve denetimi, yatırımların teşviki ve altyapının geliştirilmesi, tüketici haklarının korunması, piyasa serbestleşmesi ve rekabetin teşvikinden sorumludur (Öz ve Togay, 2018, s. 172-176).

1.2. Elektrik Piyasasının Tarihsel Gelişimi

Elektrik piyasası, günümüz modern toplumlarının omurgasını oluşturan en önemli piyasalarından biridir. Elektriğin üretilmesi, iletilmesi ve dağıtımı yalnızca günlük hayatımızın aksamadan sürmesini sağlamakla kalmamakta aynı zamanda ekonomik kalkınmanın hızlanmasına ve teknolojik atılımların gerçekleşmesine de zemin hazırlamaktadır. Hemen her alanda elektriğin bulunması, kalitesi ve sürekliliği önem arz etmektedir (Cengiz, 2006, s. 130). Elektrik enerjisinin güvenilir, kesintisiz ve uygun maliyetli sağlanması, toplumların gelişimi ve refah seviyelerinin yükselmesi için zorunlu bir unsur oluşturmaktadır.

Elektrik piyasasının tarihi, insanlığı bilimle buluşturmayı kolaylaştıran dönüm noktasıdır. 18. yüzyılın sonlarında Benjamin Franklin’in ünlü uçurtma deneyi elektriğin temel prensiplerini anlamamıza yardımcı olmuştur. Elektriğin geniş çapta hayatımıza girmesi 19. Yüzyılın sonlarında olmuştur. Bu yıllarda Thomas Edison New York’ta kurduğu Pearl Street İstasyonu ile ilk ticari elektrik santrali modelini ortaya koyarak modern elektrik piyasasının tohumlarını atmıştır. Edison doğru akım (Direct Current; DC) sistemlerini hayata geçirerek dünyada ilk ticari elektrik dağıtım ağlarını kurulmasına öncü olmuştur. Ancak çok zaman geçmeden George Westinghouse ve Nikola Tesla’nın alternatif akım (Alternating Current; AC) sistemleri, elektriğin uzak mesafelere daha verimli taşınabilmesi sayesinde büyük bir rekabet başlatmıştır. Elektrik iletiminde AC sistemleri standart haline gelerek bugün kullanmış olduğumuz elektriğin altyapısının temeli oluşturmuştur (Küçük, 2022, s. 41-48).

20. yüzyılın başlarında, enerji kaynakları üzerinde tekel oluşumlar görülmeye başlamıştır. Enerji elde edildiği ülkelerde anlaşmazlıklar gündeme gelmiştir. (Uslu, Sözen ve Çelik, 2007, s. 83). Elektrik üretimi ve dağıtımı büyük oranda özel şirketlerin elinde toplanmıştır.

20. yüzyılın ortalarında elektrik piyasası artık devletlerin söz sahibi olduğu bir alan haline gelmeye başlamış, birçok ülke elektrik enerjisinin herkes tarafından erişilebilir, adil ve uygun koşullarda sağlanması gerektiğini düşünerek önemli adımlar atmıştır. Özellikle elektrik üretimi ve dağıtımının sadece belirli bir zümrenin kontrolünde kalmaması ve toplumun tamamına fayda sağlanması hedeflenmiştir. Enerji piyasalarında kademeli bir şekilde rekabete açılması gündeme gelmiştir (Karaçor ve Güvenek, 2010, s. 148).

20. yüzyılın sonlarından itibaren dünyanın pek çok ülkesinde elektrik piyasalarında köklü değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır.

Bu dönemde enerjide devletin güçlü müdahalesi azalırken, özel sektörün katılımını artıran yeni politikalar devreye girmiştir. Böylece devletin düzenleyici ve denetleyici bir otorite konumuna geçmesi hedeflenmiştir. Bu sürecin en dikkat çeken örneklerinden biri İngiltere’de görülmüştür. 1989’da başlatılan reformlarla İngiltere’nin elektrik piyasası uzun süredir var olan devlet tekellerinden kurtarılarak özel sektöre açılmış tüketicilerin farklı tedarikçiler arasından seçim yapabildiği rekabetçi bir ortam oluşmuştur. Bu durum fiyatların düşmesine, hizmet kalitesinin artmasına ve sektörde yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Altuntaş, 2019, s. 1).

İngiltere’nin bu deneyimi, diğer Avrupa ülkelerine ve dünyanın başka bölgelerine de ilham vermiş, benzer reformlar ve özelleştirmeler, piyasaların daha esnek, verimli ve tüketici odaklı hale gelmesini sağlamıştır (Karluk, 1993, s. 68).

Türkiye’nin elektrik piyasası ise dünya genelindeki eğilimlerle benzerlik taşısa da tarihsel süreçte kendine özgü politika tercihleri ve yapısal adımlarla şekillenmiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında elektrik üretimi ve dağıtımı büyük ölçüde yerel düzeyde gerçekleşirken ekonomik kalkınma çabaları ve sanayileşme atılımları devletin elektrik altyapısına olan ilgisini artırmış, elektrik üretiminin merkezi bir planlama ve yönetim çerçevesinde gerçekleştirilmesi amacıyla çeşitli kamu kurumları oluşturulmuştur (Yurtoğlu, 2018, s. 240).

1970'li yıllara gelindiğinde, elektrik sektöründeki planlama eksikliklerini gidermek ve etkin bir yatırım politikası oluşturmak amacıyla Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) kurulmuştur. TEK, üretim, iletim ve dağıtım faaliyetlerini tek bir çatı altında toplayan dikey entegre bir kamu kurumu olarak yapılandırılmıştır. Bu model, üretimden dağıtımına kadar tüm süreçlerin merkezi bir otorite tarafından yönetilmesine olanak sağlamıştır (Doğru, 2010, s. 13-14).

1980'li yılların sonlarına doğru dünya genelinde yaşanan serbestleşme ve özelleştirme eğilimlerinin etkisi Türkiye'de hissedilmeye başlanmış, bu çerçevede daha etkin ve rekabetçi bir elektrik piyasası oluşturma hedefiyle TEK'in yapısında değişiklikler yapılarak kurumsal ayrıştırma süreçleri hız kazanmıştır. TEK yapılandırılarak Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi (TEAŞ) ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) isimli iki kuruma bölünmüştür Çetintaş ve Bicil, 2015, s. 11-14).

Elektrik piyasasının serbestleşme sürecinde önemli bir adım ise 2001 yılında çıkarılan 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu (EPK) ile atılmıştır. Bu kanunla birlikte EPDK kurulmuş ve elektrik piyasasındaki düzenleme ile denetim işlevleri kurumsal bir çerçeveye kavuşmuştur. Aynı dönemde TEAŞ da yeniden yapılandırılarak Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ), Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ), Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi (TETAŞ) faaliyetleri ayrı şirketler olarak toplanarak dikey bütünleşmiş yapı büyük ölçüde parçalanmıştır. 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren, elektrik dağıtım hizmetlerinin özelleştirilmesi hızlanmış ve dağıtım faaliyetleri büyük ölçüde özel sektör tarafından yürütülmeye başlanmıştır (Doğru, 2010, s. 17-18).

Günümüzde elektrik piyasaları köklü bir değişim sürecinden geçmektedir. Yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımı günden güne yaygınlaşmakta, fosil yakıtların çevreye verdiği zarar düşünülerek temiz enerji kaynaklarına yönelmek hem çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli hem de elektrik üretiminde kaynak çeşitliliğini artırarak enerji güvenliğine katkı sağlamaktadır. Yenilenebilir enerjinin devreye girmesi, karbon emisyonlarını azaltırken iklim değişikliğiyle mücadelenin de önemli bir parçası haline gelmektedir. Bu süreçte akıllı şebekeler ve enerji depolama teknolojileri gibi yenilikçi çözümler de büyük rol oynamakta, akıllı şebekeler, enerji tüketimini daha verimli yönetmeye, talep yanıtını optimize etmeye ve kayıpları en aza indirmeye olanak tanımaktadır. Böylece tüketiciler, enerji kullanımını daha

bilinçli şekilde kontrol ederek maliyet avantajı elde etmektedirler. Enerji depolama teknolojileri, yenilenebilir enerji kaynaklarının üretimindeki değişkenliği dengeleyerek şebeke istikrarının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu gelişmeler elektrik piyasalarını daha sürdürülebilir, güvenli ve verimli kılarken aynı zamanda ekonomik kalkınmayı ve teknolojik ilerlemeyi desteklemektedir (Acar ve Kaygusuz, 2023, s. 2, 14).

1.3. Elektrik Piyasaları

Türkiye’de 2001 yılında yürürlüğe giren 4628 sayılı EPK ile elektrik sektöründe kapsamlı bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönemde hızlı bir özelleşme hareketi ile elektrik piyasaları giderek daha karmaşık bir yapı haline gelmiştir (Can, 2020, s. 41). Daha sonra 4628 sayılı EPK, 30/03/2013 tarih ve 28603 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6446 sayılı EPK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Günümüzde ise bu yeni yasal düzenlemeler doğrultusunda elektrik piyasası; üretim, iletim, dağıtım, toptan ve perakende satış faaliyetlerini kapsayan bütüncül bir sistem olarak işlemekte ve iki temel ekseninde toptan ve perakende faaliyetlerini sürdürmektedir.

1.3.1. Toptan elektrik piyasası

Toptan elektrik piyasası, elektrik enerjisinin büyük hacimlerde alınıp satıldığı bir ticaret ortamı olarak kısaca tanımlanabilir. Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği’nin (m. 3/nnnn) ilgili hükmünde ise bu piyasa; “*Elektrik enerjisi, kapasitesi ya da bunların türev ürünlerinin toptan alış-satışının gerçekleştirildiği; ikili anlaşmalar piyasası veya piyasa ve/veya Sistem İşletmecisi tarafından organize edilen vadeli elektrik piyasası, gün öncesi piyasası, gün içi piyasası, dengeleme güç piyasası, yan hizmetler gibi elektrik piyasaları*” olarak tanımlanmaktadır.

Elektrik piyasasının temel amacı, arz ve talep dengesini sağlamak, fiyat oluşumunu şeffaf ve rekabetçi bir biçimde gerçekleştirmek ve enerji arz güvenliğini temin etmektir (Hadık ve Atak, 2022, s. 516).

Türkiye elektrik piyasasında toptan satış işlemleri, piyasa katılımcılarının ihtiyaçlarına göre çeşitli alt piyasalarda gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, gün öncesi piyasası, gün içi piyasası, dengeleme güç piyasası, vadeli elektrik piyasası ve

ikili anlaşmalar piyasası, toptan elektrik piyasalarının temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Aşağıda bu piyasalar ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

1.3.1.1. Gün öncesi piyasası (GÖP)

Gün Öncesi Piyasası (GÖP), elektrik enerjisinin bir gün önceden planlanarak alınıp satıldığı organize bir piyasa platformudur. Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin (dd) bendinde; *“bir gün sonrası teslim edilecek uzlaştırma dönemi bazında elektrik enerjisi alış-satış işlemleri için kurulan ve Piyasa İşletmecisi tarafından işletilen organize toptan elektrik piyasası”* şeklinde tanımlanmaktadır.

GÖP'de üretici ve tüketici taraflar, ertesi gün için ne kadar elektrik enerjisi üreteceklerini veya tüketeceklerini ve bu işlemleri hangi fiyat seviyelerinden gerçekleştireceklerini önceden beyan etmektedir. Söz konusu teklifler, genellikle saatlik periyotlar hâlinde hazırlanmakta ve piyasa işletmecisine iletilmektedir. Piyasa işletmecisi, iletilen tüm teklifleri değerlendirerek arz ve talep arasında dengeyi sağlamaya yönelik eşleştirme işlemi gerçekleştirmektedir. Arz ve talebin kesiştiği noktada oluşan fiyatlar, saatlik bazda belirlenmektedir. Belirlenen fiyat ve miktarlar, ertesi gün gerçekleştirilecek elektrik ticaretinin planlanması açısından yönlendirici bir işlev üstlenmektedir (Demirezen, 2020, s. 2, 20).

GÖP, elektrik fiyatlarının şeffaf ve öngörülebilir biçimde oluşmasına olanak tanıyan bir mekanizma sunmaktadır. Bu sistem aracılığıyla piyasa katılımcıları arz ve talep koşullarına bağlı olarak şekillenen fiyatları önceden görebilmekte ve kararlarını bu doğrultuda rasyonel bir şekilde verebilmektedir. Elektrik enerjisinin bir gün önceden alınıp satılabilmesi, piyasa oynaklığına karşı koruma sağlamanın yanı sıra, üretici ve tüketici tarafların finansal risklerini etkin biçimde yönetmelerine de imkân sunmaktadır. Türkiye'de bu piyasa, Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (EPIAŞ) tarafından işletilmektedir. EPIAŞ, katılımcılardan gelen saatlik bazlı teklifleri toplayarak arz ve talep dengesini sağlamaya yönelik piyasa dengeleme mekanizmalarını devreye almakta, bu doğrultuda oluşan fiyat ve miktarları belirleyerek ilgili taraflarla şeffaf bir şekilde paylaşmaktadır (Çetintaş ve Bicil, 2015, s. 13,14).

1.3.1.2. Gün içi piyasası (GİP)

Gün içi piyasası (GİP), Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (nnnnn) bendinde, “*kapı kapanış zamanına kadar elektrik enerjisi ticaretinin yapıldığı organize toptan elektrik piyasası*” olarak tanımlanmaktadır.

GİP, elektrik ticaretinin gün içerisinde gerçek zaman koşullarına yakın bir şekilde gerçekleştirildiği bir piyasa mekanizması olup arz ve talep koşullarına hızlı bir şekilde uyum sağlamaktadır. Bu mekanizma, gün öncesi piyasasında yapılan planlamaların yanı sıra gün içindeki ani arz-talep değişimlerine hızla tepki vererek dengeyi korumayı amaçlamaktadır. Böylece elektrik sistemindeki dengesizlikler giderilmekte ve arz, sürekli olarak kesintisiz, güvenli ve ekonomik biçimde sağlanmaktadır. Gün içindeki elektrik üreticileri ve tüketicileri, ihtiyaçlarını veya arz edebilecekleri elektrik miktarlarını belirli fiyatlar karşılığında teklif etmektedir. Bu teklifler, piyasa koşullarındaki değişimlere göre gün boyunca revize edilebilmekte, arz ve talep miktarları ile fiyatlar yeniden düzenlenebilmektedir. Piyasa işletmecisi, sürekli değişen teklifleri toplamakta ve bu veriler ışığında arz ve talep arasında anlık dengeyi sağlamaya çalışmaktadır. Fiyatlar ise arz ve talebin kesişim noktasında şekillendiği için katılımcılara daha doğru ve güncel piyasa sunmaktadır. (Gündüz, Uğurlu ve Öksüz, 2021, s. 335).

1.3.2.3. Dengeleme güç piyasası (DGP)

Dengeleme Güç Piyasası (DGP), Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 4. Maddesinin (ş) bendinde; “Arz ve talebin gerçek zamanlı olarak dengelenmesi amacına hizmet etmek üzere, on beş dakika içerisinde gerçekleştirilebilen çıkış gücü değişimi ile elde edilen yedek kapasitenin alış-satışının gerçekleştiği ve sistem işletmecisi tarafından işletilen organize toptan elektrik piyasasını,” olarak tanımlanmaktadır.

DGP, elektrik sisteminde arz ve talep arasındaki anlık dengesizlikleri çözmek için gerçek zamana en yakın ticaretin gerçekleştiği bir sistemdir. Sistem, her an üretim ve tüketim miktarlarını yakından izlemektedir. Eğer talep beklenenden fazla ya da arz planlananın altında kalırsa tam bu noktada DGP devreye girmektedir (Özgül, 2023, s. 383-384). Piyasa işletmecisi, dengesizliği gidermek için üreticilere

daha fazla elektrik üretmeleri veya tüketicilere tüketimi azaltmaları yönünde talimatlar vererek sistemdeki dengenin yeniden sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

1.3.2.4. Vadeli elektrik piyasası (VEP)

Vadeli Elektrik Piyasası (VEP), Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (yyyyy) bendinde; *"Piyasa katılımcılarına fiziksel teslimat yükümlülüğü doğuran ileri tarihli elektrik piyasası"* olarak tanımlanmaktadır.

VEP, elektrik sektöründe geleceğe dönük bir planlama aracı olarak kullanılmaktadır. Bu piyasada, üreticiler, tüketiciler veya diğer piyasa katılımcıları, belirli bir tarihte belirli bir miktar elektriği önceden belirlenmiş bir fiyattan satın alacakları veya satacakları yönünde vadeli elektrik sözleşmeleri yapmaktadır. Vadeli elektrik sözleşmelerinin en büyük avantajı, gelecekteki fiyat dalgalanmalarına karşı korunma imkânı sağlamasıdır. VEP'de fiyatlar, gelecekteki arz-talep beklentileri, ekonomik koşullar ve diğer faktörler göz önünde bulundurularak belirlenmektedir. (Fındık, 2016, s. 336-338).

1.3.1.5. İkili anlaşmalar piyasası

İkili Anlaşmalar Piyasası, elektrik enerjisinin alım-satım işlemlerinin taraflar arasında doğrudan ve serbest iradeye dayalı olarak gerçekleştirildiği bir piyasadır. 6446 sayılı EPK'nın 3. maddesinin (j) bendinde ikili anlaşmalar; *"Gerçek ve tüzel kişiler arasında, özel hukuk hükümlerine tabi olarak, elektrik enerjisi ve/veya kapasitesinin alım ve satımına ilişkin olarak yapılan ve Kurul onayına tabi olmayan ticari anlaşmalar"* şeklinde tanımlanmıştır.

İkili anlaşmalar, elektrik enerjisinin üreticiler, tedarikçiler ve tüketiciler arasında doğrudan, karşılıklı mutabakata dayalı olarak alınıp satılmasını konu edinmektedir. Bu kapsamda ikili anlaşmalar, yalnızca tedarikçiler arasında değil, aynı zamanda tedarikçi ile serbest tüketici arasında da düzenlenebilmektedir (Alıca vd., 2020, s. 74).

Böylece taraflar, enerji miktarı, fiyat, teslim süresi, ödeme koşulları ve diğer ticari unsurları içeren sözleşmeleri kendi ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun biçimde yapılandırma esnekliğine sahip olmakta, piyasa fiyatlarındaki risklerden korunmaktadır (Akyüz ve Akgül, 2020, s. 94).

1.3.2. Perakende elektrik piyasası

6446 sayılı EPK'nın 3. maddesinin (aa) bendinde perakende satış; "*elektriğin tüketicilere satışı*" olarak tanımlanmıştır. Bu işlem perakende elektrik piyasası kapsamında değerlendirilmektedir.

Perakende elektrik piyasasının en önemli özelliklerinden biri, rekabetin varlığıdır. Elektrik tedarikçileri, tüketicilerin dikkatini çekmek ve onların tercihi haline gelmek amacıyla farklı tarifeler, kampanyalar, indirimler veya yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı özel paketler sunmaktadır (Akyüz ve Akgül, 2020, s. 97-98).

Perakende elektrik piyasasında yalnızca tedarikçiler değil aynı zamanda düzenleyici kurumlar da önemli bir rol oynamaktadır. Bu düzenleyici kurumlar, piyasanın şeffaf, adil ve tüketici dostu bir şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla çeşitli kurallar ve denetim mekanizmaları uygulamaktadır. Türkiye'de, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, EPDK, düzenleyici ve denetleyici otoriteler arasındadır.

Bu otoriteler, piyasanın adil, şeffaf ve tüketici odaklı bir biçimde işlenmesini temin etmek amacıyla çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemeler getirmektedir. Bu düzenlemeler sayesinde tüketici hakları korunmakta, haksız rekabet ve suiistimaller önlenmekte, hizmet kalitesinin asgari standartların altına düşmesi engellenmektedir. Söz konusu düzenleyici otoriteler, piyasada faaliyet gösteren tedarikçileri hizmet kalitesini sürekli olarak artırmaya teşvik etmektedir. Rekabetin etkisiyle şirketler müşteri memnuniyetini artırmak adına hizmet süreçlerini iyileştirme, sorunları etkin biçimde çözme ve yenilikçi uygulamalar geliştirme yönünde çaba göstermektedir. Perakende elektrik piyasası, tüketici yararına işleyen bütüncül bir ekosistem ortaya koymaktadır. Seçim özgürlüğü, rekabet, esneklik, düzenleyici denetim ve yüksek hizmet kalitesi gibi temel unsurlar, tüketicilere daha avantajlı koşullarda, güvenli ve kesintisiz elektrik hizmeti sunulmasını mümkün kılmaktadır (Kaşıkara, 2025, s. 537, 558-559).

1.3.2.1. Tarife yapısı

Perakende elektrik piyasasında yer alan tarifeler tüketicilerin ödeyeceği elektrik ücretlerinin belirlenmesini göstermektedir. Bu tarifeler, farklı kullanıcı

ihtiyaçlarına göre çeşitlenmekte ve kullanım alışkanlıklarına göre uygun seçenekler sunmaktadır (ankaya Demir, 2018, s. 29).

Tek zamanlı tarife ve çok zamanlı tarife olarak iki kısma ayrılan tarife yapısında tek zamanlı tarifede; günün hangi saatinde elektrik kullanıldığının bir önemi olmayıp her zaman aynı birim fiyat uygulanmakta, elektrik hep aynı fiyattan faturalanmaktadır. Elektrik tüketime gün içinde çok değişmeyen ya da kullanımını saatlere göre ayarlamak istemeyen tüketiciler bu tarifeyi tercih etmektedir. Çok zamanlı tarifede ise gün farklı dilimlere ayrılmaktadır. Genellikle gün yoğun talep saatleri, gündüz ve gece olmak üzere üç zaman dilimine bölünmektedir. Yoğun talebin olduğu saatlerde elektrik fiyatı daha yüksek, gece saatlerinde ise daha düşük olmaktadır (Kocaman, 2012, s. 61-63)

Perakende elektrik piyasası, tüketicilere kendi ihtiyaçlarına en uygun elektrik hizmetini seçme fırsatı sunan geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Belirli bir tüketim eşiğini aşan kullanıcılar serbest tüketicisi statüsüne geçerek elektrik tedariklerini kendileri seçebilmekte ve onlarla doğrudan özel anlaşmalar yapabilmektedir. Anlaşmalar, müşterinin kendine özgü koşullarına uygun fiyatlar ve esnek ödeme seçenekleri içermektedir. Tarife yapısının sunduğu çeşitlilik, tüketicilerin elektrik kullanım alışkanlıklarına göre farklı seçenekleri değerlendirmesine olanak tanımaktadır (Tatlı, 2018, s. 81).

1.3.2.2. Piyasa serbestliği ve rekabet

Perakende elektrik piyasasında serbestlik ve rekabet, elektrik sektöründe tıpkı diğer piyasalarda olduğu gibi arz ve talep dengesinin serbest piyasa koşulları altında şekillenmesini ifade etmektedir (Evrin Ergün, 2010, s. 161).

Perakende satışlarda tüketicilere sahip oldukları tüketime göre kendi tedariklerini seçme hakkı tanınmaktadır. Burada tüketim miktarı önem arz etmektedir. Tüketim miktarı her yıl EPDK tarafından yayınlanmaktadır (Erek, 2017, s. 52-53)

Bu yapıda, tüketiciler istedikleri tedarikçiden elektrik satın almakta özgürdür. Bu zgrlk, tedarikçiler arasındaki rekabeti artırarak, tüketicilere hem daha uygun fiyatlar hem de daha kaliteli hizmetler sunulmasına zemin hazırlamaktadır. Rekabetçi bir ortamda, elektrik tedarikçileri müşterilerin dikkatini çekebilmek için çeşitli kampanyalar, esnek tarifeler, enerji tasarrufuna yönelik çözümler gibi yenilikçi

hizmetler geliştirmektedirler. Bu durum hem tüketicinin memnuniyetini artırmakta hem de piyasa dinamiklerini canlı tutmaktadır. Piyasa serbestliği ve rekabet sayesinde elektrik hizmeti, verimli, ekonomik ve tüketicinin odaklı bir yapıya kavuşmaktadır (Akyüz ve Akgül, 2020, s. 96).

1.4. Elektrik Piyasasının Katılımcıları

Elektrik piyasası, birbirleriyle farklı roller ve sorumluluklar üstlenmiş çeşitli katılımcıların bir arada çalıştığı, son derece karmaşık bir yapıdır. Her katılımcının sistemin bütünlüğü, güvenilirliği ve verimli işlenmesi açısından kritik bir noktada durur. Piyasanın sorunsuz bir şekilde işlenmesi için katılımcılar arasındaki işbirliği, koordinasyon ve uyum son derece önemlidir (Koca ve Yoldaş, 2023, s. 9).

Elektrik piyasasının başlıca katılımcıları arasında; elektrik üreticileri, iletim şirketleri, dağıtım şirketleri, enerji ticaret şirketleri, perakende enerji tedarikçileri ve son kullanıcılar bulunur. Her birinin kendine özgü görevleri ve sorumlulukları vardır. Örneğin, üreticiler enerji üretip piyasaya sunarken, iletim şirketleri bu enerjinin yüksek gerilim hatları üzerinden güvenli bir şekilde taşınmasını sağlar. Dağıtım şirketleri, elektriği son kullanıcılara ulaşacak şekilde bölgesel şebekelere aktarmaktadır (Özel, Büyüktanır ve Özel, 2013, s. 2079).

Enerji ticaret şirketleri, elektriğin alım-satım süreçlerini yöneterek piyasadaki arz-talep dengesini korumaya yardımcı olur. Elektriği tüketen son kullanıcılar, bu sistemin nihai yararlanıcısı konumundadır. Tüm bu katılımcıların sağlıklı bir şekilde etkileşimde bulunması, elektrik sisteminin verimli, sürdürülebilir ve güvenilir bir yapıda işlenmesini sağlamaktadır (Akyüz ve Akgül, 2020, s. 93-96)

1.4.1. Elektrik üreticileri

Elektrik üretim şirketleri, EPK m. 3/pp'de; "Sahip olduğu, kiraladığı, finansal kiralama yoluyla edindiği veya işletme hakkını devraldığı üretim tesisi ya da tesislerinde elektrik enerjisi üretimi ve ürettiği elektriğin satışıyla iştegal eden özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişi" şeklinde tanımlanmış olup bu şirketler toplumun ihtiyaç duyduğu enerjinin sürekliliğini ve güvenliğini sağlamada hayati bir rol oynamaktadır. Bu şirketler, farklı türdeki kaynakları kullanarak elektrik üretmektedir.

Örneğin, termik santraller fosil yakıtlardan, hidroelektrik santraller su gücünden, rüzgâr enerjisi santralleri rüzgârdan, güneş enerjisi santralleri ise güneş ışınlarından elektrik üretir. Aynı şekilde, nükleer enerji de elektrik üretiminde önemli bir yer tutar. Bu çeşitlilik, enerji arz güvenliğini artırır. Yalnızca bir kaynağa bağımlı kalmak yerine, birden fazla kaynaktan enerji elde etmek, olası kesintilere veya kaynak sıkıntılarına karşı daha dayanıklı bir yapı oluşturur. Böylece ülkenin enerji ihtiyacı kesintisiz bir şekilde karşılanır, ekonomik büyüme desteklenir ve enerji maliyetleri kontrol altında tutulur. Ayrıca yenilenebilir enerji kaynaklarının giderek daha fazla kullanılması, çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlar. Karbon emisyonlarını azaltarak iklim değişikliğiyle mücadelede destek olurken, temiz enerji çözümleriyle geleceğe daha sağlıklı bir yaşam alanı bırakılmasına da yardımcı olur (Kaya, 2015, s. 62).

Ekonomik büyüme, çoğu zaman güvenilir ve istikrarlı bir enerji arzına bağlıdır. Elektrik üretim tesisleri, tam da bu güvenilir arzı sağlayarak sanayi, ticaret ve diğer ekonomik etkinliklerin kesintisiz sürmesine olanak tanır. Tüm bunlar, ülke ekonomisinin canlanmasına ve genel refahın yükselmesine katkı sağlar. Elektrik üretim tesisleri, enerji piyasasının ana kaynağını oluşturarak sürdürülebilir, güvenilir ve ekonomik enerji arzı sunar. Üreticiler, yenilikçi teknolojilere ve verimli üretim yöntemlerine yatırım yaparak üretim süreçlerini optimize ederler. Böylece hem maliyetler düşer hem de enerji arzı güvence altına alınır. Sonuçta, bu tesisler sadece bugünün değil geleceğin de enerji ihtiyaçlarını sürdürülebilir bir şekilde karşılamaya katkıda bulunur (Sivrikaya Tektaş, 2016, s. 1-2, 23).

Enerji üretim tesislerinde yenilikçi teknolojilerin kullanımı, üretim süreçlerinin verimliliğini artırmakta, maliyetlerin düşmesini sağlamakta ve sonuç olarak tüketicilere daha uygun fiyatlarla enerji sunulmasına imkân tanımaktadır. Özellikle gelişmiş türbin teknolojileri, akıllı kontrol sistemleri ve enerji depolama çözümleri gibi yenilikler, elektrik üretim süreçlerinin daha etkin bir şekilde yönetilmesine katkı sağlamaktadır. Bu iyileştirmeler, yalnızca enerji israfının azaltılmasına değil, aynı zamanda çevresel etkilerin minimize edilmesine de önemli ölçüde destek olmaktadır. Çevresel açıdan değerlendirildiğinde, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının her geçen gün daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi kaynaklar, fosil yakıtların aksine sera gazı salınımını neredeyse sıfır seviyesine indirerek karbon ayak izinin düşürülmesine katkı

sağlamaktadır. Hidroelektrik santraller ise, nehirlerin doğal akış gücünden faydalanarak temiz ve sürdürülebilir bir enerji üretimi gerçekleştirmekte, böylece iklim değişikliği ile mücadelede etkin bir araç olarak öne çıkmaktadır (Kozak, 2012, s. 19-20).

Türkiye’de kamuya ait en büyük elektrik üretim şirketi EÜAŞ’tır. Bununla birlikte Enerjisa Enerji Hizmetleri Anonim Şirketi, Zorlu Enerji Elektrik Üretim Anonim Şirketi, Aksa Enerji Üretim Anonim Şirketi, Çalık Enerji Elektrik Üretim ve Madencilik Anonim Şirketi, elektrik üreticileri özel şirketler arasında yer almaktadır.

1.4.2. İletim şirketi

Elektrik iletimi, enerji sistemlerinde, elektrik enerjisinin üretim noktalarından tüketim noktalarına yüksek gerilimli hatlar üzerinden taşınması sürecidir. Bu süreç, genellikle üretim tesisleri (örneğin, termik santraller, hidroelektrik santraller veya yenilenebilir enerji kaynakları) ile dağıtım sistemleri arasında gerçekleşir. İletim aşaması, enerji sisteminin temel bileşenlerinden biri olup, güvenilirlik, verimlilik ve arz güvenliği açısından kritik öneme sahiptir (Kumru ve Arıkan, 2020: 279-280).

Türkiye’de elektrik iletimi TEİAŞ tarafından sağlanmaktadır. Yasal dayanağı, 29 Haziran 2001 tarihli ve 24447 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi Ana Statüsü’dür. Bu statü, TEİAŞ’ın kuruluş amacı, görevleri ve yetkilerini tanımlamaktadır. TEİAŞ’ın iletim tesisleri, elektrik enerjisini yüksek gerilim hatları üzerinden büyük tüketim merkezlerine ileterek enerji zincirinin halkasını oluştururlar. TEİAŞ, elektriğin kesintisiz bir biçimde tüketicilere ulaşmasını sağlamak için iletim hatlarını güvenli ve istikrarlı bir şekilde işletmekle yükümlüdür. İletim hatlarının durmaksızın işlemesi için enerjiye sürekli ve güvenilir erişim sağlanması gerekir. İletim şirketlerinin görevini eksiksiz yerine getirmesi, hem ekonomik faaliyetlerin sürekliliği hem de genel enerji arz güvenliğinin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir (Çelen ve Karaalp, 2021, s. 511).

İletim sistemlerinde yaşanacak herhangi bir aksaklık, geniş ölçekli elektrik kesintilerine ve dolayısıyla ciddi ekonomik zararlara yol açmaktadır (Ateş, 2024, s. 94).

İletim şirketi, bu tür sorunların ortaya çıkmasını önlemek ve enerji akışını sürekli kılmak için önemli görev üstlenir. Hatların düzenli bakım ve onarımı, olası arızaların önceden tespit edilip giderilmesini sağlayarak kesintileri en aza indirir.

Yeni iletim hatlarının inşası ve mevcut hatların kapasitesinin artırılması, artan enerji talebine yanıt vermek ve sistemin verimliliğini yükseltmek açısından kritik öneme sahiptir. Bu sayede enerji, güvenli ve istikrarlı bir şekilde tüketicilere ulaştırılır, ekonomik faaliyetlerin sürekliliği korunur (Budak ve Akbal, 2020, s. 679-680).

İletim şirketi, enerji taşıma sürecinin yalnızca teknik yönleriyle değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileriyle de ilgilenmek zorundadır. Geniş alanları kapsayan enerji iletim hatları, doğal yaşam alanlarını ve yerel toplulukları etkileyebilir. Bu nedenle, şirketler hat güzergâhlarını planlarken çevreye duyarlı bir yaklaşım benimser, ekosistemlere zarar vermemeye özen gösterir ve yerel halka destek olacak sosyal sorumluluk projeleri geliştirir. Amaç, enerji akışını sürdürürken çevreyi korumak ve toplulukların yaşam kalitesini olumsuz etkilememektir. İletim şirketlerinin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve uygulaması da büyük önem taşır. Akıllı şebeke teknolojileri, enerji iletim sistemlerinin gerçek zamanlı izlenmesine ve yönetilmesine olanak tanır. Bu sayede, olası arızalar anında tespit edilip giderilir, enerji talebindeki ani değişikliklere hızlıca uyum sağlanır ve hat verimliliği yükseltilir. (Kocaman, 2013, s. 120-121).

Elektrik iletimi, ticari bir faaliyet olarak nitelendirilmekte ve bu hizmeti yürüten şirket TTK madde 16/1; *“Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar.”* hükmüne amirdir.

TEİAŞ, kamuya ait bir anonim şirket olmasına rağmen ticaret siciline kayıtlı olduğu ve enerji iletim hizmetini ticari bir faaliyet olarak sürdürdüğü için tacir sıfatına sahiptir. TEİAŞ iletim faaliyetlerini tekel olarak sürdürdüğünden, özel elektrik iletimi şirketlerine izin verilmemektedir (Gürler, 2019, s. 88).

1.4.3. Dağıtım şirketi

Dağıtım, 6446 sayılı EPK m.3/ç’ye göre; “Elektrik enerjisinin 36 kV ve altındaki hatlar üzerinden nakli” şeklinde tanımlanmıştır. Dağıtım şirketi ise 6446 sayılı EPK m. 3/e’ye göre; "Belirlenen bir bölgede elektrik dağıtımını ile iştigal eden tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır.

Dağıtım şirketleri yüksek gerilimli iletim hatlarından gelen elektriği, düşük gerilimli hatlar aracılığıyla evlere, işyerlerine, fabrikalara ve diğer son kullanıcılara ulaştıran önemli kuruluşlardır. Bu şirketlerin başlıca görevi, elektrik dağıtım ağlarının bakımını yapmak, yönetmek ve modernize etmektir. Yani, elektriğin güvenli ve verimli bir şekilde kullanıcıya ulaşmasını sağlamaktır. Elektrik dağıtım ağlarının kesintisiz ve sorunsuz çalışması, enerji arz güvenliği açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu sayede, herkesin günlük hayatında kesintisiz elektrik kullanımı mümkün olurken sanayi tesisleri ve ticari işletmeler de faaliyetlerini aksamadan sürdürebilirler. Dağıtım şirketleri, enerji talebini sürekli olarak izler ve yönetir. Elektrik talebindeki dalgalanmaları dengelemek, enerji verimliliğini artırmak ve enerji israfını azaltmak için çeşitli stratejiler ve teknolojiler kullanırlar (Ertılav ve Aktel, 2015, s. 99).

Talep yoğunluğunun yüksek olduğu dönemlerde, enerji kullanımını biraz azaltarak talebi daha düşük yoğunluklu zamanlara kaydırmayı hedefleyen talep yönetimi, dağıtım şirketlerinin önemli stratejilerinden biridir. Bu sayede, enerji arzında oluşabilecek olası kesintilerin önüne geçilirken, enerji üretim maliyetleri de düşürülmüş olur (Amal, Yılmaz ve Özdemir, 2022, s. 57).

Dağıtım şirketleri teknolojik yenilikleri takip ederek ağlarını sürekli olarak geliştirmeye çalışırlar. Akıllı şebeke teknolojileri gibi modern çözümler sayesinde enerji akışını daha etkin biçimde yönetebilmekte, olası arızaları hızlı bir şekilde tespit edebilmekte ve enerji taleplerine anlık yanıtlar verebilmektedir. Dağıtım şirketleri sadece elektriğin güvenli ve verimli bir şekilde son kullanıcılara ulaşmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda enerji verimliliğini artırarak ve tüketicilere yönelik destek sunarak enerji piyasasının sürdürülebilirliğine de büyük katkı sağlamaktadır (Yarat ve Orman, 2023, s. 73).

Türkiye’de elektrik dağıtım faaliyetleri tarihsel olarak Kamu İktisadi Teşekkülü (KİT) olarak yapılandırılan TEDAŞ tarafından yürütülmüştür. TEDAŞ, 1993 yılında kamuya ait bir anonim şirket olarak kurulmuş ve uzun yıllar boyunca Türkiye genelinde elektrik dağıtım hizmetlerini tek elden sağlamıştır. Ancak 2000’li yıllarda başlatılan özelleştirme süreci ile birlikte elektrik dağıtım faaliyetleri bölgelere ayrılarak özel sektör eliyle yürütülmeye başlanmış, TEDAŞ ise dağıtım varlıklarının yönetimi ve özelleştirilen şirketlerin denetimi görevlerini üstlenmiştir.

Bu dönüşüm sonrasında, elektrik dağıtımını özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişiler tarafından yürütülmektedir (Akgül Şen, 2007, s. 2, 73).

Dağıtım faaliyetleri, 21 farklı bölgeye ayrılmış ve her bölge için yetkilendirilmiş dağıtım şirketleri tarafından yürütülmektedir. Elektrik dağıtım şirketleri, 6446 sayılı EPK çerçevesinde faaliyet gösteren, özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirketler olarak yapılandırılmıştır. Bu şirketler, belirlenen dağıtım bölgelerinde elektrik enerjisinin son kullanıcılara ulaştırılmasından, dağıtım şebekelerinin işletilmesinden, bakım ve onarımının yapılmasından ve modernizasyonunun sağlanmasından sorumludur. Elektrik dağıtım şirketlerinin anonim şirket olarak yapılandırılması, hukuki ve ticari statülerini belirlemede, bu kapsamda TTK hükümlerine tabi olmalarını sağlamaktadır. (Doğan ve Özkan, 2023, s. 154-155).

Elektrik dağıtım sektöründe faaliyet gösteren bazı önemli şirketler; Kayseri ve Civarı Elektrik Türk Anonim Şirketi (KCETAŞ), Toroslar Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (Toroslar EDAŞ), Meram Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (MEDAŞ), elektrik dağıtım sektöründe faaliyet gösteren bazı önemli şirketlere örnektir.

1.4.4. Enerji ticaret şirketleri

Enerji ticaret şirketleri, elektrik enerjisinin büyük miktarlarda alınıp satılmasını sağlayan önemli kuruluşlardır. Bu şirketler, elektrik piyasasında fiyatların belirlenmesi ve arz-talep dengesinin sağlanması gibi konulara odaklanarak piyasadaki farklı katılımcılar arasında köprü görevi görürler. Elektrik üreticilerinden büyük miktarlarda enerji satın alan enerji ticaret şirketleri, bu enerjiyi çeşitli piyasa mekanizmaları aracılığıyla yeniden satarak faaliyetlerini yürütürler. Böylece, enerji üreticileri, dağıtım şirketleri, perakende enerji tedarikçileri ve büyük ölçekli endüstriyel tüketiciler arasında kritik bir bağlantı kurmuş olurlar. Bu süreç, enerji piyasasının daha verimli ve dengeli işlemesine katkıda bulunur. Enerji ticaret şirketleri, piyasadaki dalgalanmaları takip ederek uygun zamanda alım-satım yapar ve böylece enerji arzının istikrarlı kalmasını sağlarlar (Demirtaş ve Tarı, 2021, s. 149-151).

Enerji ticaret şirketleri, elektrik enerjisini üreticilerden temin ederek, talep doğrultusunda piyasaya arz eden temel katılımcılar arasında yer almaktadır. Elektrik

fiyatlarının belirlenmesinde başlıca etken olan arz ve talep dinamikleri, bu şirketlerin piyasadaki rolünü stratejik hâle getirmektedir.

Enerji ticaret şirketleri, genellikle enerji borsalarında faaliyet göstermektedir. 2015 yılında tek enerji borsası olarak EPİAŞ kurulmuştur. Bu sayede enerji piyasalarının sürdürülebilir ve güvenilir biçimde işletilmesi garantiye alınmıştır (Hadık ve Atak, 2022, s. 513).

Türkiye enerji piyasasında, elektrik enerjisinin toptan satışı, ithalatı, ihracatı ve serbest tüketicilere doğrudan satışı gibi ticari faaliyetler yürüten birçok enerji ticaret şirketi bulunmaktadır. Bu şirketler, enerji piyasasının işleyişinde kritik bir rol oynamakta ve elektrik enerjisinin üreticilerden son kullanıcılara ulaştırılması sürecinde önemli bir köprü görevi görmektedir. Türkiye’de faaliyet gösteren enerji ticaret şirketlerinden bazıları şunlardır: Enerjisa Enerji Ticareti Anonim Şirketi, Zorlu Toptan Elektrik Ticaret Anonim Şirketi, Aksa Toptan Satış Anonim Şirketi, Limak Enerji Toptan Satış Anonim Şirketi, Akenerji Toptan Satış Anonim Şirketi

1.4.5. Son kullanıcılar (tüketiciler)

Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği m. 4/kk’ya göre son kullanıcılar (tüketiciler); “*Elektriği kendi kullanımı için alan kişi* ” olarak tanımlanmıştır.

Son kullanıcılar elektriği nihai olarak tüketen bireyler, işletmeler ve sanayi kuruluşlarını kapsamaktadır. Elektrik tüketim talepleri, enerji piyasasındaki arz ve talep dengesini doğrudan etkilemektedir.

Elektrik tüketiminin ekonomik büyüme üzerinde etkili olmaktadır. Son kullanıcıların elektrik tüketimine ilişkin veriler kullanılarak büyüme hakkında öngörülebilir bulunabilmektedir (Başar, Tosun ve Bartık, 2020, s. 1103-1104).

Son kullanıcıların enerji tüketim alışkanlıkları, enerji üretimi ve dağıtım süreçlerinin yönetilmesinde doğrudan etkili olmaktadır. Bu nedenle enerji arzının kesintisiz ve güvenli bir şekilde sağlanabilmesi için son kullanıcıların tüketim alışkanlıklarının dikkatle izlenmesi ve yönetilmesi hayati öneme sahiptir.

Son kullanıcıların bilinçli ve verimli tüketim alışkanlıkları, sadece bireysel faydalar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda enerji sisteminin sürdürülebilirliğini ve verimliliğini de artırır. Sürdürülebilir tüketime dayalı yaşam tarzını benimsemiş ve

çevre konusunda bilinçli tüketicilere ihtiyaç vardır (Buğday ve Babaoğul, 2016, s. 190).

Son kullanıcılar tarafından güneş, rüzgâr ve diğer yenilenebilir enerji çözümlerinin kullanımı, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltarak çevresel sürdürülebilirliği artırmaktadır. Ülkemizde yenilebilir enerji kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması için planlar uygulanmakta ve hayata geçirilmektedir. Enerji piyasasında daha temiz ve sürdürülebilir bir geleceğin inşası için önemli bir adımdır. (Çalıkoglu, 2017, s. 8-9).

1.5. Elektrik Piyasasında Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Mevzuatı

Elektrik piyasaları, enerji arz güvenliğini sağlamak, rekabeti artırmak ve tüketicilere kaliteli hizmet sunmak amacıyla düzenlenmektedir. Enerjinin kesintisiz ve yeterli miktarda sağlanması, enerji arz güvenliğinin temelini oluşturmaktadır. Rekabetin artırılması ise piyasa katılımcıları arasında sağlıklı bir rekabet ortamı yaratarak hizmet kalitesini yükselterek maliyetleri düşürmektedir. Tüketicilere kaliteli hizmet sunmak, hem ticari hem de bireysel kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Bu hedeflere ulaşmak için düzenleyici kurumlar büyük bir sorumluluk üstlenirler. Türkiye’de bağımsız düzenleyici kurum EPDK’dır. EPDK, elektrik piyasasının şeffaf, adil ve rekabetçi bir şekilde işlemlerini sağlamak adına kurallar koyar, piyasaları denetler ve piyasa katılımcılarının bu kurallara uyumunu takip eder. Elektrik piyasasının düzgün işleyebilmesi için birkaç önemli görevi yerine getirir.. İlk olarak, piyasa kurallarını belirler ve bu kuralların uygulanmasını sağlarlar. Elektrik tarifelerini onaylayarak, tüketicilere sunulan fiyatların adil ve makul seviyelerde kalmasını temin etmektedir (Pekcan, 2015, s. 56-57).

Türkiye’de elektrik piyasası, 4628 sayılı EPK ile düzenlenmiştir. Bu kanun, 2001 yılında yürürlüğe girerek elektrik piyasasının serbestleştirilmesi ve rekabetin artırılması hedefiyle çıkarılmıştır. Elektrik piyasasının serbestleştirilmesi, piyasa katılımcılarının özgürce faaliyet gösterebilmesi ve piyasa dinamiklerinin rekabet ortamında şekillenmesi anlamına gelir. Kanun, elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti gibi faaliyetlerin serbest piyasa koşulları altında yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, elektrik piyasasında faaliyet gösteren şirketler

arasında rekabetin sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve fiyatların makul seviyelerde tutulması hedeflenmiştir. Ancak istenilen rekabet ortamı sağlanamamıştır (Tatlı, 2018, s. 79-81).

2013 yılında kabul edilen 6446 sayılı EPK ise piyasanın daha etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla bazı önemli değişiklikler getirmiştir. Bu kanun, elektrik piyasasının işleyişini daha verimli ve rekabetçi hale getirmek için kapsamlı düzenlemeler içermektedir (6446 sayılı EPK m.1). 6446 sayılı EPK, lisanslama, tarife düzenlemeleri ve piyasa denetimleri gibi önemli konuları kapsamaktadır.

Bu kanun, lisanslama sürecini daha şeffaf ve etkin hale getirerek, piyasa katılımcılarının faaliyetlerine daha hızlı ve kolay bir şekilde başlamalarını mümkün kılmaktadır. Tarife düzenlemeleri, elektrik fiyatlarının piyasa koşullarına uygun olarak belirlenmesini ve tüketicilere adil fiyatların sunulmasını hedeflemekte, piyasa denetimleri ise piyasa katılımcılarının mevzuata uygun hareket etmelerini sağlamak ve piyasa düzeninin korunmasını temin etmek amacıyla yürütülmektedir. Bu bağlamda EPDK'nın yetkisi bulunmaktadır 6446 sayılı EPK'nın 16. Maddesinde idari yaptırımlar ve usulleri belirtilmektedir (Kaşıkara, 2025, s. 547-548).

6446 sayılı EPK, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi ve enerji verimliliğinin artırılması gibi alanlarda da önemli düzenlemeler getirmiştir.

Bu düzenlemeler, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlaması ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşması açısından kritik bir öneme sahiptir. Yenilebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulmasının teşvik etmektedir. Türkiye'de yenilenebilir enerji olumlu bir seyirde ilerlemektedir. Enerji verimliliğinin artırılması ise, enerji tüketiminde tasarruf sağlamak ve çevresel etkileri azaltmak amacıyla yapılan düzenlemeleri içerir (Küçük, 2022, s. 370-371).

1.6. Elektrik Piyasasının Ekonomik ve Stratejik Önemi

Elektrik piyasasında elektrik enerjisi tüketimi, günümüz dünyasında toplumsal yaşamın ve ekonomik faaliyetlerin temel taşlarından biridir. Elektrik, modern toplumların gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal refah, ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirlik açısından hayati öneme sahip olan elektrik piyasası, etkin bir şekilde

düzenlenip yönetildiğinde bu faydaları en üst düzeyde sağlar. Elektrik piyasası, günlük yaşamın her alanında kritik bir rol oynamaktadır (Nişancı, 2005, s. 109).

Elektrik piyasasının güvenilir ve istikrarlı bir şekilde işlemesi, sadece bireysel tüketicilerin değil, aynı zamanda sanayi ve ticaret gibi büyük ölçekli sektörlerin de faaliyetlerini sürdürebilmesi açısından hayati öneme sahip olup ülke ekonomisine yön vermektedir. Bu nedenle elektrik arzının sürekli ve güvenli bir şekilde sağlanması, ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının verimli kullanılması hem ülke ekonomisine katkısı hem de istihdam olanaklarının yaratılmasını sağlamaktadır (Berksoy ve Akbaş Akdoğan, 2018, s. 20-21).

Elektrik piyasasının etkin ve verimli bir şekilde işlemesi, yenilenebilir enerji projelerinin teşvik edilmesini ve sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanımının artmasını sağlar. Bu, enerji verimliliğini artırmak ve çevresel etkileri en aza indirmek için kritik bir adımdır. Ayrıca, yenilenebilir enerji teknolojilerine yapılan yatırımlar, ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Elektrik piyasasında uygulanan teşvikler ve düzenlemeler, yenilenebilir enerji projelerinin hayata geçirilmesini kolaylaştırmakta ve bu projelerin ekonomik olarak sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır (Tayyar, 2021, s. 268).

Elektrik piyasasının uzun vadeli planlamalarla yönetilmesi, toplumların sürdürülebilir bir geleceğe doğru emin adımlarla ilerlemesini sağlamaktadır. Bu süreçte, hükümetler, enerji şirketleri, sivil toplum kuruluşları ve bireylerin ortak çalışması büyük önem taşır. Ortak çabalar sayesinde, enerji politikaları çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları dikkate alınarak daha sürdürülebilir bir enerji sistemi oluşturulabilmektedir. Elektrik piyasasının önemi, yalnızca günümüzün değil, geleceğin enerji ihtiyaçlarını karşılamada da kritik bir rol oynar. Sürdürülebilir enerji politikaları, teknolojik yenilikler ve uzun vadeli planlamalar, gelecek nesillere daha temiz, güvenli ve ekonomik bir enerji arzı sağlamayı hedefler. Bu süreçte, tüm paydaşların birlikte çalışması, daha sürdürülebilir bir enerji sistemi oluşturulmasına katkıda bulunur. Elektrik piyasasının etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi, toplumsal yaşamın ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için vazgeçilmezdir (Adaçay, 2014, s. 89-91).

2. ELEKTRİK PİYASASI UYUŞMAZLIKLARININ ALTERNATİF ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK MEKANİZMASININ ROLÜ

2.1. Elektrik Piyasası Uyuşmazlıklarının Genel Yapısı

Hukuk düzeni, bireyler arasındaki ilişkileri ve bireylerin devletle veya kamu tüzel kişilikleriyle olan ilişkilerini düzenlemek üzere genel kabul görmüş bir sistematik çerçevede özel hukuk ve kamu hukuku olarak iki ana dala ayrılmakta ise de modern hukuk alanlarında bu ayrım yetersiz kalmaktadır (Kaya ve Aydın, 2024, s. 86-87).

Elektrik piyasası, hukuki yapısı itibarıyla hem kamu hukuku hem de özel hukuk ilişkilerini bünyesinde barındıran karma bir karaktere sahiptir. Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, dağıtımı ve tedarikine ilişkin faaliyetler, bir yandan kamu yararını ve kamu düzenini ilgilendiren yönleri sebebiyle kamu hukuku kurallarına tabi olurken diğer yandan piyasa katılımcıları arasında kurulan sözleşmesel ilişkiler, borç doğuran işlemler ve taraflar arasındaki eşitlik esasına dayalı hukuki münasebetler bakımından özel hukuk hükümlerine tabi olmaktadır (Gönen, 2011, s. 22-23).

Kamu yararına olan hizmetin mutlaka kamu hukuku esaslarına bağlı olmayacağını belirtmek gerekir. Faaliyet kamu yararını gerçekleştirse de o hizmet kamu hizmeti olarak kabul edilmesini gerektirmemektedir (Evrin Ergün, 2010, s. 10-13). Elektrik piyasasında uygulanacak hukukun yalnızca özel hukuk veya yalnızca kamu hukuku karakteri taşıdığı ileri sürmek isabetli olmayacak; her somut uyuşmazlık kendi özgün yapısı çerçevesinde değerlendirilerek ilgili hukuk dalı çerçevesinde çözümlenmesi gerekmektedir.

Kanaatimizce, her ne kadar elektrik piyasasında kamu hukuku ve özel hukuk ilişkileri iç içe geçmiş bir yapı arz etse de uyuşmazlıkların incelenmesinde açıklık sağlamak amacıyla özel hukuk ağırlıklı ve kamu hukuku ağırlıklı ilişkiler temelinde bir ayrım yapılması gerekmektedir.

2.1.1. Özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik piyasasında faaliyet gösteren katılımcılar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların önemli bir kısmı, özel hukuk ilişkilerine dayanmaktadır. Ancak elektrik piyasasında bazı durumlarda sözleşmesel serbesti sınırlı kalmaktadır. Çünkü EPDK'nın düzenleyici müdahaleleri de bulunmaktadır.

Özel hukuk alanındaki sözleşmesel ilişkiler, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 1. maddesinde ifadesini bulan sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde şekillenmektedir. Anılan maddeye göre; *"Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur."* bu ilke, tarafların kendi aralarında hukuki bir ilişki kurma, bu ilişkiyi düzenleme ve sonlandırma hususunda özgür olduklarını göstermektedir (Ateş, 2007, s. 87).

Elektrik piyasasında faaliyet gösteren katılımcılar arasında doğan birçok uyuşmazlık özel hukuk ilişkilerine dayansa da, bu ilişkiler tam anlamıyla mutlak irade serbestisi çerçevesinde kurulmamaktadır. Elektrik piyasası, kamu hizmeti niteliği ve kamu düzenini ilgilendiren yapısıyla detaylı idari düzenlemelere ve lisanslı faaliyet esaslarına tabidir. Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliği uyarınca bağlantı anlaşması, sistem kullanım anlaşması gibi durumlar sözleşme özgürlüğü kapsamında değildir.

Yine Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nin 23. Maddesi gereği perakende satış sözleşmesinin kapsamı düzenlenmiş, sözleşmenin kurul onayı alınmaksızın değişiklik yapılamayacağına ve belirli unsurlarının bulundurulması gerektiğini açıkça düzenlemiştir.

Diğer taraftan sözleşme ilişkisi dışında kalan ve haksız fiil niteliği taşıyan fiillerden doğan uyuşmazlıklar da özel hukuk alanında önemli bir yer tutmaktadır. TBK 49. maddesi haksız fiil sorumluluğu düzenlenmiş olup ilgili maddeye göre; *"Kusurlu ve hukuka aykırı bir şekilde başkasına zarar veren kişi, bu zararı gidermekle yükümlüdür."*

Elektrik enerjisi arzında yaşanan kesintiler, kalitesiz hizmet nedeniyle meydana gelen zararlar veya hatalı sayaç uygulamaları gibi durumlar, kimi zaman taraflar arasında haksız fiil hükümleri çerçevesinde tazmin sorumluluğunu gündeme getirebilmektedir.

Taraflar arasındaki hukuki ilişkiler, kamu gücü müdahalesinden bağımsız olarak özel hukuk ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmektedir. İrade serbestisi ilkesinin sınırları ise kamu düzeni, genel ahlak ve emredici hukuk kuralları tarafından çizilmektedir (Kırkbeşoğlu, 2011, s. 19-20).

2.1.2. Kamu hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik piyasasında kamu hukuku kaynaklı uyuşmazlıklar devletin veya yetkili kamu kurumlarının, kamu gücü kullanarak gerçekleştirdiği düzenleyici ve denetleyici faaliyetleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Elektrik piyasası, yalnızca özel hukuk kurallarına dayalı bir alan olmayıp kamu hizmeti niteliği taşıyan bir alandır. Bu nedenle devlet, enerji arz güvenliğini sağlamak, hizmetin sürekli, kaliteli ve adil bir şekilde sunulmasını temin etmek amacıyla elektrik piyasasını sıkı bir şekilde düzenlemekte ve denetlemektedir (Gönen, 2011, s. 28).

Bu kapsamda EPDK tarafından verilen üretim, iletim, dağıtım ve tedarik lisanslarının verilmesi, iptali veya yenilenmemesi gibi işlemler kamu hukuku ilişkileri doğurmaktadır. EPDK'nın lisans iptali, idari para cezaları uygulaması, tarifelerin onaylanması, bağlantı ve kullanım taleplerinin idari reddi gibi işlemleri kamu gücüne dayalı tek taraflı işlemler niteliğinde olup ilgili uyuşmazlıklar idari yargının görev alanına girmekte, idare hukuku ve idari yargılama usulleri uygulanmaktadır. Elektrik dağıtım şirketinin faaliyet bölgesine ilişkin lisansının iptal edilmesi halinde bu idari işleme karşı açılacak iptal davası, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) hükümlerine tabi olacak ve yetkili idare mahkemesinde görülecektir. Benzer şekilde EPDK tarafından uygulanan idari para cezalarına karşı açılacak davalar da idari yargı mercilerinde yürütülecektir (Kaşıkara, 2025, s. 534).

Kamu hukuku kaynaklı uyuşmazlıkların karakteristik özelliklerinden biri, taraflar arasındaki ilişkinin eşit statüde değil kamu otoritesinin üstün yetkisine dayanmasıdır. Bu bağlamda bireylerin idari işlemler karşısındaki hak arama yolları, esas olarak idari yargı mekanizmaları vasıtasıyla sağlanmaktadır. Kamu düzeninin korunması amacıyla idari yargı denetiminin işletilmesi zorunludur (Kaplan, 2021, s. 1564-1565).

2.2. Alternatif Çözüm Yolu Arabuluculuk

Toplumda ortaya çıkan uyuşmazlıkların mahkeme sistemi dışında, daha hızlı, daha az maliyetli ve taraflar arasında daha yapıcı bir ilişki içerisinde çözümlenmesine yönelik yaklaşımlar, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak adlandırılmaktadır. Bu yöntemler genel olarak arabuluculuk, uzlaştırma, tahkim ve müzakerelerden oluşmaktadır (Özbay, 2006, s. 460).

Arabuluculuk, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında en yaygın ve en çok tercih edilen yöntemlerden biridir (Perçin, 2011, s. 179). Bu noktada alternatif kavramının ne ifade ettiğinin açıklanması önem arz etmektedir.

Alternatif (alternatif-ive) kelimesinin kökeni "biri olmadığında yerine kullanılacak diğer şey/ikame" fiiline dayanan bir terim olup genel anlamda bir şeye karşı başka bir seçenek veya tercih imkânı sunan durumu ifade etmektedir. Alternatif kavramı, mevcut bir seçeneğin tek başına zorunlu olmadığını, bireylerin çeşitli seçenekler arasından özgür iradeleriyle seçim yapabileceklerini vurgulamaktadır (Baytok, Pelit ve Soybalı, 2017, s. 1-2).

Ancak hukuki bağlamda özellikle alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri kavramı, kelimenin bu genel anlamından farklı bir çerçevede değerlendirilmelidir. Zira hukuk sistemimizde alternatif çözüm yöntemleri; mahkemelerin yargı yetkisini tamamen ortadan kaldıran veya ikame eden yollar değil mahkeme yargısının yanında ve onu tamamlayıcı nitelikte işleyen mekanizmalar olarak kabul edilmektedir. (Özbay, 2006, s. 460).

2.2.1 Arabuluculuğun tanımı

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun (HUAK) 2. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ve aynı Kanun'a dayanılarak çıkarılan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (c) bendinde arabuluculuk kurumu detaylı bir biçimde tanımlanmıştır. Arabuluculuk; *"Sistemik teknikler uygulayarak, tarafları bir araya getiren, onların görüşme ve müzakere yoluyla birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak amacıyla aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren; tarafların çözüm üretememesi hâlinde ise çözüm önerisinde bulunabilen; uzmanlık eğitimi almış, tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin*

katılımıyla ve kamu hizmeti olarak yürütülen ihtiyari bir uyuşmazlık çözüm yöntemi” olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanım çerçevesinde arabuluculuğun temel unsurları; tarafların serbest iradeleriyle katılımı, tarafsız bir üçüncü kişi eşliğinde iletişim sürecinin yönetilmesi, menfaat odaklı çözüm üretimi ve çözüm bulunamadığı takdirde çözüm önerisinde bulunabilme yetkisi olarak belirginleşmektedir. Arabuluculuk süreci, klasik yargılamadan farklı olarak uyuşmazlığın hukuki yönlerinin yanında tarafların menfaatlerini ve iletişim dinamiklerini de dikkate almaktadır. (Büyükcay, 2018, s. 65).

Arabuluculuk kurumu, HUAK hükümleri doğrultusunda taraflar arasındaki iletişimi güçlendirmeyi ve karşılıklı anlayış geliştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Uyuşmazlık çözüm sürecinde tarafların aktif katılımı esas alınmakta ve çözüm iradesi doğrudan tarafların tasarrufuna bırakılmaktadır. Arabuluculuk, bu yönüyle klasik yargılamadan ayrılmakta taraf merkezli bir çözüm yöntemi sunarak, yargısal mercilerde görülen devlet otoritesine dayalı çözüm anlayışının aksine, tarafların kendi iradeleriyle uzlaşmalarını teşvik etmektedir. Arabulucu, çözüm dayatmak yerine süreci kolaylaştırmakta ve tarafların kendi çözümlerini üretmeleri için uygun bir iletişim ve müzakere ortamı yaratmaktadır (Yıldırım, 2016, s. 928-930).

30439 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin (HUAK Yönetmeliği) 4/1/c bendinde arabuluculuğun *“kamu hizmeti olarak yürütülen” bir çözüm yolu olduğu*, arabuluculuğun kamu hizmeti niteliği taşıdığı açıkça belirtilmiştir.

Bu düzenleme, arabuluculuğun sadece bireysel menfaatlere hizmet eden bir özel hukuk kurumu değil aynı zamanda toplumda adaletin etkin, hızlı ve düşük maliyetli bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayan bir kamu hizmeti olduğuna işaret etmektedir. Böylece uyuşmazlıkların dostane yöntemlerle çözülmesi sağlanarak hem yargının iş yükü azaltılmakta hem de toplumsal barışa katkı sunulmaktadır (Saylı, 2023, s. 21, 61).

2.2.2. İlkeleri

2.2.2.1. İrâdilik

Arabuluculuk kurumunun temel ilkelerinden biri olan iradilik, tarafların arabuluculuk sürecine katılımının ve sürecin ilerleyişinin tamamen kendi özgür iradelerine bağlı olduğunu ifade etmektedir. (Karacabey, 2016: 466-467). HUAK 3. maddesinin 1. fıkrasında irâdilik; “*Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda serbesttirler.*” olarak tanımlanmıştır.

Bu ilkeye göre taraflar, arabulucuya başvurma, arabulucu huzurunda görüşmelere devam etme veya süreci sona erdirmeye konusunda herhangi bir dış baskı, zorlama veya müdahale olmaksızın karar vermektedir. Taraflardan herhangi biri, herhangi bir aşamada süreci sonlandırma hakkına sahiptir ve bu kararlarından ötürü hiçbir hukuki veya cezai sorumlulukla karşı karşıya kalmamaktadır. Bu yönüyle irâdilik ilkesi, arabuluculuk sürecinin gönüllülüğe dayalı yapısını ve tarafların kendi çözüm iradelerine sahip olmalarını teminat altına almaktadır. İrâdilik, sadece sürece katılımı değil aynı zamanda çözüm üzerinde mutabakata varmayı da kapsamaktadır. Arabulucu, taraflara herhangi bir çözümü dayatamaz; yalnızca tarafların iletişimini kolaylaştırır ve onların kendi çözümlerini üretmelerine yardımcı olur. Arabulucunun rolü, tarafların üzerinde uzlaşacakları bir çözümü bulmalarına rehberlik etmekten ibarettir (Yazıcı, 2023, s. 629-630).

İrâdilik ilkesi aynı zamanda tarafların eşitlik ilkesinin bir tamamlayıcısıdır. Taraflardan biri üzerinde diğerinin baskı kurması veya arabulucunun taraflardan birini yönlendirmesi, sürecin doğasına aykırı olduğu gibi arabuluculuk faaliyeti bakımından da ciddi bir usul ihlali teşkil etmektedir. Arabulucu, tarafların özgür iradelerine saygı göstermek ve sürecin her aşamasında tarafların kendi kararlarını kendi özgür iradeleriyle almalarını sağlamakla yükümlüdür (Yıldırım, 2016, s. 932-933).

2.2.2.2. Eşitlik

Eşitlik ilkesi, arabuluculuk sürecinin temel dayanaklarından biri olup taraflar arasında adil bir iletişim ve müzakere ortamının sağlanmasını hedeflemektedir. Bu ilke, taraflardan birinin süreç içinde baskın, güçlü ya da avantajlı bir konuma

gelmesini önlemeye yöneliktir (Yazıcı, 2023: 631-632). HUAK 3. maddesinin 2. fıkrasında; “*Taraflar, gerek arabulucuya başvururken gerekse tüm süreç boyunca eşit haklara sahiptirler.*” eşitlik ilkesine açıkça yer verilmiştir.

Arabuluculuk süreci, ancak tarafların her birinin görüşlerini özgürce ifade edebildiği, önerilerini rahatlıkla dile getirebildiği ve karar alma sürecine eşit şekilde katılabildiği bir ortamda anlamlı ve etkin olabilmektedir. Aksi takdirde süreç yalnızca güçlü tarafın isteklerinin dayatıldığı bir platforma dönüşebilmekte, arabuluculuğun temel felsefesiyle bağdaşmamaktadır (Oğuz, 2018, s. 281-283).

HUAK 9. maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça; “*Arabulucu, taraflar arasında eşitliği gözetmekle yükümlüdür.*” hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm, yalnızca şekli anlamda eşit davranmayı değil maddi anlamda da eşitlik sağlama sorumluluğunu yüklemektedir. Arabulucunun görevi, yalnızca taraflara eşit söz hakkı tanımakla sınırlı olmayıp aynı zamanda müzakereler boyunca taraflar arasında dengeyi sağlamak, taraflardan herhangi birinin diğerine karşı baskı kurmasını engellemek ve eşit şartlarda çözüm üretmelerini desteklemektir. Özellikle güç dengesizliğinin bariz şekilde görüldüğü işçi-işveren, tüketici-satıcı veya küçük işletme-büyük şirket gibi uyuşmazlıklarda bu ilkenin hayati bir önemi bulunmaktadır. Zayıf tarafın haklarını daha iyi anlayabilmesi için süreci daha açık ve anlaşılır bir şekilde yürütmek, ek açıklamalarla bilgilendirme yapmak veya tarafın müzakerelere etkin biçimde katılımını sağlayacak yöntemler geliştirmektedir (Tanrıver, 2020, s. 121-122).

Eşitlik ilkesinin ihlali durumunda, arabuluculuk sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi mümkün olmayacağı gibi ortaya çıkan anlaşmanın geçerliliği de tartışmalı hale gelmektedir. Zira taraflardan biri, eşitsizlikten dolayı iradesinin sakatlandığını iddia ederek anlaşmanın iptali talebinde bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında, eşitlik ilkesinin korunması yalnızca süreç adaleti açısından değil arabuluculuk anlaşmasının hukuki güvenliği açısından da önem arz etmektedir (Karaca Öz, 2023, s. 1421, 1424).

2.2.2.3. Gizlilik

Arabuluculuk sürecinin en temel ve ayırt edici özelliklerinden biri de gizlilik ilkesidir. Gizlilik, tarafların müzakere sürecine güven duymasını, açık ve dürüst

iletişim kurabilmesini sağlayan temel bir ilke olarak kabul edilmektedir (Yazıcı, 2023, s. 634-636).

HUAK 4. maddesinin birinci fıkrasında bu husus açıkça düzenlenmiştir. Anılan hükme göre; *“Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür.”* bu hüküm, hem arabulucuyu hem de tarafları kapsayan geniş bir gizlilik yükümlülüğü getirmekte ve sürecin tamamının koruma altına alınmasını amaçlamaktadır.

Arabuluculuk sürecinde tarafların birbirleriyle veya arabulucuyla paylaştıkları her türlü bilgi, belge, açıklama, ticari sır, kişisel veri ve özel nitelikteki kayıtlar üçüncü kişilere paylaşılamamakta, arabuluculuk süreci sırasında elde edilen bilgiler, ileride olası bir yargılama sürecinde delil olarak da kullanılamamaktadır. Bu husus, hem tarafların mahremiyetinin korunması hem de müzakerelerin özgürce yürütülebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Oğuz, 2018, s. 279).

Gizlilik ilkesi, tarafların arabuluculuk sürecine daha açık, samimi ve yapıcı bir şekilde katılımını teşvik etmektedir. Taraflar, süreç sırasında paylaştıkları bilgilerin daha sonra aleyhlerine kullanılacağı endişesi taşımadıkları için gerçek çıkarlarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini daha net bir şekilde ifade edebilmektedir. Böylece müzakereler daha yapıcı bir zeminde ilerlemekte ve tarafların karşılıklı güven duygusu güçlenmektedir. Gizlilik yükümlülüğüne aykırı davranılması durumunda hem arabulucu hem de taraflar bakımından çeşitli hukuki sonuçların doğabileceği belirtilmelidir (Erdoğan ve Kâhya, 2025, s. 97).

HUAK 21. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; *“Daire Başkanlığı, bu Kanunun öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmediğini tespit ettiği arabulucuyu yazılı olarak uyarır; bu uyarıya uyulmaması hâlinde arabulucunun savunmasını aldıktan sonra, gerekirse adının sicilden silinmesini Kuruldan talep eder.”* hükmü düzenlenmiştir.

Anılan hüküm doğrultusunda özellikle gizlilik yükümlülüğünün ihlali gibi ciddi ihlallerde arabulucunun disiplin soruşturmasına tabi tutulabileceği ve ihlalin devamı hâlinde sicilden silinmesinin gündeme gelebileceği ifade edilmektedir (Yazıcı, 2023, s. 635).

Gizlilik ilkesinin taraflar tarafından ihlali, HUAK m. 33'te düzenlenmiş olup, ilgili hükümde; *"Bu Kanunun 4 üncü maddesindeki yükümlülüğe aykırı hareket ederek bir kişinin hukuken korunan menfaatinin zarar görmesine neden olan kişi altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır"* denilmek suretiyle bu ihlal bakımından üst sınırı altı ay olan bir hapis cezası öngörülmektedir.

Gizlilik ilkesinin ihlal edildiği bir durumda arabuluculuk süreci fayda sağlamamakta, arabuluculuğa güven zedelenmektedir (Atış, 2019, s. 82).

2.2.3. Arabuluculuk türleri

2.2.3.1. İhtiyari arabuluculuk

İhtiyari arabuluculuk, tarafların tamamen kendi özgür iradeleriyle arabuluculuğa başvurdukları, herhangi bir zorunluluğun bulunmadığı bir uyuşmazlık çözüm yoludur. İhtiyari arabuluculukta taraf iradesi esas alınmaktadır (Öztürk ve Yarar, 2019, s. 893).

HUAK 3. maddesinin birinci fıkrasında, *"Taraflar, arabuluculuğa başvurmakta serbesttirler, Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda serbesttirler."* hükmü ile bu serbesti açıkça ortaya konmuştur. Bu kapsamda ihtiyari arabuluculuk, tamamen gönüllülük esasına dayalı bir çözüm yöntemidir ve tarafların süreçlerde serbestçe karar verme hakkı bulunmaktadır (Sarıhan, 2021, s. 418).

Taraflar, gerek arabulucunun seçimi gerekse arabuluculuk sürecinin yöntemi ve usulü konusunda takdir yetkisine sahip olmaktadır. Arabuluculuk süreci kapsamında taraflar, arabulucu ile birlikte sürecin işleyişine ilişkin esasları serbestçe belirleyebilmekte, görüşmelerin sonunda ise dilerlerse anlaşmaya varmakta dilerlerse herhangi bir anlaşmaya ulaşmaksızın süreci sonlandırabilmektedirler (Demir, 2013, s. 297).

Taraflar arasında varılan mutabakatın yazılı hale getirilmesi durumunda düzenlenen anlaşma belgesi, HUAK 18. maddesi uyarınca taraflar için bağlayıcı bir nitelik kazanmaktadır. Söz konusu düzenlemenin ikinci fıkrasında, *"Taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi,*

arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilam niteliğinde belge sayılır." hükmüne yer verilmiştir.

Anlaşmanın mahkemeden alınacak icra edilebilirlik şerhi ile desteklenmesi halinde söz konusu belge, ilam niteliği kazanmakta ve doğrudan icra edilebilir hale gelmektedir (Topak, 2025, s. 392).

Mahkemelerin de yargılama faaliyeti sırasında tarafları sulh ve arabuluculuk gibi dostane çözüm yollarına teşvik etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 140. maddesinin ikinci fıkrası; *"Uyuşmazlık konularının tespitinden sonra hâkim, tarafları sulh ve arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında aydınlatarak sulhe veya arabuluculuğa teşvik eder; bu konuda sonuç alınacağı kanaatine varırsa, bir defaya mahsus olmak üzere yeni bir duruşma günü tayin eder."* hükmü uyarınca hâkim, tarafları sulh için davet etmekte ve onları alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine yönlendirmekle yükümlü kılınmıştır (Demir, 2013, s. 293-294).

Arabuluculuk süreci ile dava süreci arasındaki ilişki ise sürecin başlama zamanına göre farklılık arz etmektedir. Şayet arabuluculuk faaliyeti dava açılmadan önce başlatılmışsa, henüz bir yargılamadan söz edilemez. Ancak dava açıldıktan sonra arabuluculuk sürecinin başlatılması halinde mahkeme, üç ayı geçmemek üzere ertelenmişse hâkim taraflara süreci sorup ona göre yargılama yapmalıdır (Akkan, 2018, s. 27).

Bununla birlikte, HUAK 18. maddesinin 5. fıkrası; *"Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz."* Hükmüne amirdir. Bu hüküm, arabuluculuk sürecinde sağlanan mutabakatın bağlayıcı olduğunu, tarafların aynı konuda yeniden yargı yoluna başvurmalarının engellemektedir. Ancak bu bağlayıcılık, tarafların yargısal denetim imkânından mahrum kalmaları sonucunu doğurabilmekte ve yapılan anlaşmanın tarafların gerçek ve serbest iradelerini yansıtmadığı hususunda tartışmalara yol açabilmektedir. (Elbir, 2021, s. 290-291).

2.2.3.2. Zorunlu arabuluculuk

Zorunlu arabuluculuk, belirli türdeki uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabuluculuk sürecine başvurulmasını zorunlu kılan ve bu başvuruyu dava şartı haline getiren bir düzenlemedir (Aşçı, 2019, s. 83).

Uygulamada ve kanunda dava şartı arabuluculuk olarak da adlandırılmaktadır. Zorunlu arabuluculuğun temel amacı, mahkemelerin iş yükünü azaltmak, taraflara daha hızlı, esnek ve düşük maliyetli çözüm yolları sunmak ve dostane çözüm kültürünü teşvik etmektir. Türk hukukunda zorunlu arabuluculuk, belirli uyuşmazlık türlerinde benimsenmiş ve zaman içerisinde kapsamı giderek genişletilmiştir (Yavuz, 2019, s. 53).

Zorunlu arabuluculuk düzenlemeleri, tarafların mahkemeye başvurma hakkını tamamen engellememekte, yalnızca dava açmadan önce alternatif çözüm yollarının denenmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim arabuluculuk süreci sonunda anlaşmaya varılamazsa, tarafların dava açma hakları aynen devam etmekte ve yargı yoluna başvurmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu durum, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 36. maddesiyle güvence altına alınan adil yargılanma ve mahkemeye erişim hakkının özüne aykırılık teşkil etmemektedir. (Özçelik, 2018, s. 348).

7445 sayılı Kanun'un 37. maddesiyle 28 Mart 2023 tarihinde yürürlüğe giren ve HUAK'a eklenen 18/B maddesi, dava şartı arabuluculuk uygulamasının kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Bu düzenleme ile daha önce yalnızca iş, ticaret ve tüketici hukukuna özgülenmiş olan dava şartı arabuluculuk uygulaması, taşınmazlarla ve ortaklık ilişkileriyle ilgili özel hukuk alanlarında da uygulama alanı bulmuştur.

Kira ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklarda, İİK çerçevesinde ilamsız tahliye işlemleri hariç tutulmak koşuluyla, dava açmadan önce arabuluculuğa başvurma zorunluluğu getirilmiş ve bu başvuru dava şartı haline getirilmiştir. Bu düzenleme, özellikle konut ve işyeri kiralalarına ilişkin uyuşmazlıkların mahkemeye intikal etmeden önce alternatif çözüm yollarıyla ele alınmasını hedeflemektedir (Gündoğdu, 2023, s. 853-854).

Taşınır ve taşınmaz malların paylaşımına veya ortaklığın giderilmesine yönelik uyuşmazlıklarda da, tarafların öncelikle arabuluculuk sürecine başvurmaları

zorunlu kılınmış; böylece, miras ortaklıkları veya müşterek mülkiyet ilişkilerinden doğan anlaşmazlıkların daha hızlı ve uzlaşa temelinde çözümlenmesi amaçlanmıştır. Ortaklığın giderilmesi uyuşmazlıklarında arabuluculuk tarafları iktisaden avantajlı konuma getirmektedir (Yenice Ceylan, 2023, s. 520).

634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan (KMK) kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından da, dava şartı arabuluculuk uygulaması benimsenmiş olup, apartman ve site yönetimlerine dair anlaşmazlıkların mahkeme öncesi çözümlenmesi için yasal bir ön adım oluşturulmuştur. Bu düzenlemelere paralel olarak komşuluk ilişkilerinden doğan ihtilaflar da arabuluculuğa elverişli sayılmış ve tarafların dava yoluna gitmeden önce bu çözüm yolunu tüketmeleri zorunlu hale getirilmiştir.

Kanun koyucunun, ihtiyaçlar dâhilinde tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri ve kamu düzenini ilgilendirmeyen konularda dava şartı arabuluculuk kurumunu dâhil etmektedir (Eruryur ve Erdem, 2024, s. 4).

Elektrik piyasası bağlamında tüketici ve ticari arabuluculuk kapsamı özellikle önem taşıdığını ifade etmek isteriz.

2.2.3.2.1. İşçi – işveren uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk

4857 sayılı İş Kanunu (İK) kapsamına giren işçilik alacakları (kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, yıllık izin ücreti gibi) ile işe iade talepleri, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu (İMİK) ile birlikte zorunlu arabuluculuk kapsamına alınmıştır. İMK. 3. maddesinin birinci fıkrasında bu husus açıkça düzenlenmiş olup ilgili hüküm şu şekildedir:

"Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacak ve tazminat talepleri ile işe iade talebiyle açılan davalarda, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır."

Bu düzenlemenin temel amacı, işçilik alacakları ve işe iade gibi iş hukuku uyuşmazlıklarının mahkemeye taşınmadan, daha kısa sürede ve dostane yöntemlerle çözümlenmesini sağlamak, iş ilişkilerinin gereksiz yere sona ermesinin önüne geçmek ve yargı mercilerinin iş yükünü azaltmayı hedeflemektedir (Peksan, Delen ve Yorgun 2020, s. 336, 342).

Kanun uyarınca, işçi ile işveren arasında bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan alacak ve işe iade taleplerine ilişkin bir uyuşmazlık ortaya çıktığında,

tarafların öncelikle arabuluculuk sürecine başvurmaları zorunlu hale gelmiştir. Mahkeme, tensip zaptı ile tarafların arabuluculuk yoluna başvurup başvurmadığını tespit ederek, hususta eksiklik tespit edilmediği takdirde yargılamaya devam olunacaktır (Çengel, 2020, s. 90).

Arabuluculuk süreci sonucunda taraflar arasında anlaşma sağlanması durumunda, uyuşmazlık dava yoluna gitmeden çözülmüş olacaktır. Anlaşma sağlanamaması halinde ise taraflar yargı yoluna başvurma hakkını kullanmaya devam edebileceklerdir (Kaya, 2018, s. 228-229).

2.2.3.2.2. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk

TTK 5/A maddesi uyarınca, belirli ticari uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabuluculuk sürecine başvurulması zorunlu hale getirilmiştir. Para alacaklarına ve tazminat talepleri uyuşmazlıklarında mahkeme yoluna gidilebilmesi, öncelikle arabuluculuk sürecinin tamamlanmasına bağlıdır. Bu düzenlemede dikkat edilmesi gereken nokta asliye ticaret mahkemesi görev alanına giren tüm uyuşmazlıklar dava şartı arabuluculuk kapsamında olmadığıdır (Kökbudak, 2019, s. 66).

TTK 5/A/1 madde hükmü şu şekildedir:

"Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır."

Bu düzenleme, özellikle ticari işletmeler arasında doğan para alacaklarına, tazminat talepleri uyuşmazlıklara yönelik dava süreçlerini kapsamaktadır. Ticari uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk uygulaması, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların daha kısa sürede ve menfaat dengesi korunarak çözümlenmesini amaçlamaktadır. Arabuluculuk süreci sonucunda taraflar arasında anlaşma sağlanması halinde dava açılmasına gerek kalmamakta; anlaşmaya varılamaması durumunda ise taraflar dava yoluna başvurarak yargı sürecine devam edebilmektedirler (Akil, 2020, s. 308-309).

Elektrik piyasasında faaliyet gösteren katılımcılar açısından bu düzenleme büyük bir öneme sahiptir.

Bu katılımcılar arasındaki ilişkiler çoğunlukla ticari nitelikli sözleşmelere dayanmakta olup bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar da ticari dava kapsamında değerlendirilmektedir. Buna karşılık, serbest tüketici statüsüne sahip olmayan aboneler ile yapılan işlemler, ticari işlem niteliği taşımadığı sürece tüketici işlemi olarak kabul edilmekte ve TKHK hükümlerine tabi olmaktadır.

Bu bağlamda, tarafların hukuki statüleri ile uyuşmazlığın konusu dikkate alınarak uyuşmazlığın ticari mi yoksa tüketici uyuşmazlığı mı olduğunun doğru bir şekilde tespiti büyük önem arz etmektedir (Narbay ve Akkuş, 2020, s. 328-329).

2.2.3.2.3. Tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk

TKHK, tüketicilerin mal ve hizmet alımından doğan uyuşmazlıklarda haklarını korumayı ve bu uyuşmazlıkların çözümünü kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Tüketiciler ile satıcı veya sağlayıcılar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar için alternatif çözüm mekanizmaları öngörülmüş ve özellikle belirli parasal sınırların altında kalan uyuşmazlıklar bakımından Mecburi tahkim yoluna yaklaştırılmış kendine özgü yargılama dışı uyuşmazlık çözüm yöntemi Tüketici Hakem Heyetlerine başvuru zorunluluğu getirilmiştir (Tüzün, 2018, s. 40-41).

TKHK'nın 68/1; *"Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı kalmak kaydıyla; değeri otuz bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur..."* hükmü uyarınca, belirlenen parasal sınırların altında kalan uyuşmazlıklarda tüketicilerin, tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılması gerekmektedir. Parasal sınırların üzerinde kalan uyuşmazlıklarda, parasal sınırları aşan noktadan feragat edilerek tüketici hakem heyetine başvurabilmektedir (Özsöker, 2016, s.72-73).

Yargıtay içtihatlarında hakem heyetine başvurmaksızın açılan davalarda dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddedilmesi gerektiği açıkça vurgulanmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 24.06.2021 tarihli, 2017/2234 E., 2021/830 K. sayılı kararında, tüketici uyuşmazlıklarına ilişkin olarak belirsiz alacak davası açılmış olsa dahi, uyuşmazlığın gerçek değeri tüketici hakem heyetinin görev sınırları içerisinde kalıyorsa, öncelikle hakem heyetine başvurulmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Kararda, hakem heyetine başvuru yapılmadan doğrudan tüketici mahkemesinde açılan davanın, dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir (Yargıtay HGK, 2021). Bu karar, tüketici

hakem heyetlerinin işlevselliğinin korunması ve yargı mercilerinin gereksiz iş yükünden kaçınılması açısından önem arz etmektedir.

Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itirazlar, TKHK 73/A maddesi uyarınca dava şartı arabuluculuk kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle, hakem heyeti kararlarına karşı doğrudan tüketici mahkemesine itiraz edilebilir; arabuluculuk sürecine başvurulması zorunlu değildir. Bu durum, tüketici uyuşmazlıklarının çözümünde yargı yoluna başvurmadan önce arabuluculuk sürecinin tamamlanması gerektiği genel kuralının istisnasını teşkil etmektedir (Börü, 2023, s. 77).

Uyuşmazlıkların hangi mercide çözümleneceğinin tespitinde esas alınan parasal sınırlar, TKHK kapsamında takvim yılı başından itibaren o yıl için 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun (VUK) mükerrer 298. Maddesi hükümlerince tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılarak uygulanır. Bu uygulama ile her takvim yılı için geçerli olacak başvuru sınırları kamuoyuna duyurulmakta ve uygulamada öngörülebilirlik ile istikrar sağlanmaktadır. (Çiçek, 2015, s. 38-40).

Değer veya miktarı parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda TKHK m. 68/1; *“...Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.”* hükmü uyarınca tüketici mahkemesinde dava açılmadan, arabulucuya başvuru dava şartının getirilmesi gerekmektedir (Selçuk, 2020, s. 1193).

2.2.4. Arabuluculuğun elektrik piyasası ile ilişkisi

Elektrik piyasası, üretim, iletim, dağıtım ve tedarik süreçlerinin bütüncül bir yapı içerisinde yürütüldüğü; teknik ve ticari unsurların yoğun biçimde bir arada bulunduğu karmaşık bir sektörü teşkil etmektedir. Sektörde faaliyet gösteren piyasa katılımcıları arasındaki ilişkiler özellikle ikili anlaşmalar özel hukuk niteliği taşıyan sözleşmelere dayanmaktadır (Cengiz, 2006, s. 126, 138).

Genelde ortaya çıkan uyuşmazlıklar, tarafların menfaat dengesini korumaya elverişli, dostane ve hızlı bir çözüm yöntemi olan arabuluculuğa elverişlidir.

HUAK 1/2. maddesi; *“Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu*

kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.” hükmü uyarınca elektrik piyasasındaki sözleşmesel alacak ve edim talepleri, tarafların serbest iradeleriyle tasarruf edebilecekleri özel hukuk ilişkileri kapsamında değerlendirildiğinden, HUAK m. 1/2 gereğince arabuluculuk, bu uyuşmazlıklar bakımından uygun ve etkin bir çözüm yolu olarak öne çıkmaktadır.

TTK m. 5/A; “Bu Kanununun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.” hükmü uyarınca dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmasını dava şartı hâline getirmiştir.

Elektrik üreticileri, iletim-dağıtım şirketleri, toptan ve perakende enerji tedarikçileri tacir sıfatını haiz olduklarından, aralarındaki para alacağına dayalı sözleşmesel ihtilaflarda TTK m. 5/A uyarınca zorunlu arabuluculuk sürecinin tamamlanması zorunludur.

Arabuluculuğun dava şartı olmasından dolayı taraflar arabuluculuk süreci yapılmadan açılan davalarda bu hususu her zaman öne sürebilirken mahkemede her zaman dikkate almaktadır (Atasoy ve Bilgin, 2019, s. 135).

Elektrik piyasasına ilişkin uyuşmazlıkların bir kısmı tüketici sıfatını haiz bireysel kullanıcılar ile şirketler arasında ortaya çıkmakta ve TKHK kapsamında değerlendirilmektedir.

TKHK m. 68/1, belirli parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklarda Tüketici Hakem Heyeti’ne başvurulmasını düzenlemiştir. Dolayısıyla söz konusu parasal eşik altında kalan ihtilaflarda, öncelikle Tüketici Hakem Heyeti’ne başvurulması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu sayede tüketici mahkemelerinin iş yükü hafiflemiştir. Ancak tüketici hakem heyetlerinde yoğun iş yükü bulunmaktadır (Dağdelen Yaşar, 2019, s. 178).

Parasal sınırın aşılması hâlinde TKHK m. 73/A’nın ilk cümlesi uyarınca; *“Tüketici mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.”* Dava şartı tamamlanıp arabuluculuk sürecinde anlaşamama sağlanırsa tüketici mahkemesine dava açılabilir (Özbay, 2023, s. 3).

Elektrik piyasası, yüksek düzeyde teknik uzmanlık gerektirmesi nedeniyle arabuluculuk süreçlerinin konuya vakıf uzman arabulucular eliyle yürütülmesi hâlinde daha etkin sonuçlar üretmektedir. Bu durum, sadece teknik nitelikli ihtilafların çözümünü kolaylaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda taraflar arasında tesis edilen uzun vadeli ticari ilişkilerin korunmasına da önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Kurt Konca, 2022, s. 370-371).

2.3. Elektrik Piyasasında Arabuluculuk Yoluyla Çözülebilir Uyuşmazlık Tipleri

Elektrik piyasasında meydana gelen uyuşmazlıkların arabuluculuk yöntemiyle çözüme kavuşturulup kavuşturulamayacağı belirlenebilmesi için öncelikle söz konusu uyuşmazlığın hangi hukuk dalı kapsamında değerlendirileceğinin doğru şekilde tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede uyuşmazlığın özel hukuk ilişkilerinden doğup doğmadığı ve tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri bir işlem niteliği taşıyıp taşımadığı hususlarının ayrıntılı olarak incelenmesi önem arz etmektedir (Çelen ve Karaalp, 2021, s. 531-532).

Zira hukuki nitelendirme yapılmaksızın, bir uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olup olmadığına ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapılması mümkün değildir. Fakat arabulucunun, uyuşmazlığın dava şartı kapsamında olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yetkisi yoktur (Kurt Konca, 2022, s. 390).

HUAK 1. maddesinin ikinci fıkrasında; *"Bu Kanun, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanır."* hükmüne yer verilmiştir.

Bu düzenleme uyarınca yalnızca tarafların serbest iradeleri doğrultusunda üzerinde tasarrufta bulunabilecekleri özel hukuk ilişkileri, arabuluculuk sürecine elverişli kabul edilmektedir. Tarafların serbest iradeleriyle çözüm üretemeyeceği uyuşmazlıklar, arabuluculuk kapsamı dışında bırakılmaktadır (Büyükcay, 2018, s. 167-168).

Elektrik piyasasında faaliyet gösteren kamu tüzel kişileri ile özel hukuk kişilerinin serbest rekabet ortamı oluşabilmesi için eşit muameleye tabi olmaları gerekmektedir (Dalka, 2017, s. 96).

Elektrik piyasasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların önemli bir kısmı, tarafların serbest iradeleriyle çözümlenmeye uygun nitelikte olduğundan arabuluculuk yöntemiyle çözüm bulunması aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

2.3.1. Elektrik enerjisi perakende satış sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik piyasasında en yaygın şekilde kurulan ilişkilerden biri, elektrik enerjisi perakende satış sözleşmelerine dayanmaktadır. Elektrik perakende satış sözleşmesi özel hukuk hükümlerine tabidir. Ancak elektrik piyasasının ikili yapısı idare hukuku kurallarını da gündeme getirmektedir. Önemli olan nokta sözleşme hükmünün dayanağının mevzuat olup olmamasıdır. Mevzuata dayanan noktalarda idare hukuku kurallarına göre çözümlenirken diğer koşullarda özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğinde olup özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Alıca vd., 2020, s. 61, 70).

Yargıtay, tedarikçiler ile tüketiciler arasındaki ilişkilerin özel hukuk sözleşmesi taşıdığını ve adli yargı mercilerinde çözümlenmesi gerektiğini yönünde kararı mevcuttur. İlgili kararda: “ *Dava, davalılar tarafından tanzim edilen faturalardaki; kayıp-kaçak bedeli, sayaç okuma bedeli, per.sat.hiz.bedeli, dağıtım bedeli, iletim bedeli, TRT payı ve bunların KDV’sinin haksız olarak davalılar tarafından tahsil edildiği iddiasına dayalı alacak istemine ilişkindir. Davanın konusu EPDK kararlarının iptaline ilişkin değildir. Taraflar arasındaki özel hukuk ilişkisi içinde, elektrik abonelik sözleşmesinden kaynaklanan ve yersiz tahsil edildiği iddia edilen bedellerin istirdadına ilişkindir. Bu durumda ise davaya bakma görevi Adli Yargı Mahkemelerine aittir.* ” (Yargıtay 3.HD, 2016).

Bu karar, elektrik piyasasında faaliyet gösteren tedarikçiler ile tüketiciler arasındaki ilişkilerin özel hukuk sözleşmesi niteliği taşıdığı ve bu nedenle uyuşmazlıkların adli yargı mercilerinde çözümlenmesi gerektiği yönünde önem arz etmektedir. Özellikle ödeme yükümlülüğünün ihlali, enerji teslimatının gerçekleştirilmemesi, enerjinin sözleşmede öngörülen kalite standartlarına aykırı olması yahut sözleşmenin haksız veya usulsüz şekilde feshedilmesi gibi durumlar, özel hukuk ilişkilerinden doğan ve tarafların serbest iradeleriyle çözüme kavuşturulabilecek nitelikteki uyuşmazlıklar arasında yer almaktadır.

TTK'nın 5/A maddesi gereği dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartı olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda elektrik enerjisi satış sözleşmesine dayalı alacak ve tazminat taleplerinde, dava açmadan önce arabuluculuk sürecine başvurulması zorunludur (Ermenek ve Arslan, 2020, s. 137).

Elektrik enerjisinin bireysel kullanıcılar tarafından nihai tüketim amacıyla edinilmesi durumunda taraf sıfatı değişmekte ve tüketici işlemi gündeme gelmektedir. TKHK 3/1-1 maddesi "*Tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.*" uyarınca, bireysel kullanıcılar ile enerji tedarikçileri arasında kurulan enerji satış sözleşmeleri, tüketici işlemi olarak nitelendirilmekte ve TKHK hükümlerine tabi olmaktadır (Çıtır, 2016, s. 49-50).

Uyuşmazlık değeri parasal sınırın altında kaldığı durumlarda TKHK 68. maddesi uyarınca tüketicinin öncelikle Tüketici Hakem Heyetine başvurusu gerekmektedir; Buna karşılık, uyuşmazlık değeri parasal sınırın üzerinde ise TKHK'nın 73/A maddesi gereğince, tüketici mahkemesinde dava açılmadan önce arabuluculuk sürecine başvurulması zorunlu olup, ilgili maddede "*Tüketici mahkemelerinde görülen dava konusu uyuşmazlıklarda, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.*" hükmüne yer verilmiştir (Sarıhan, 2021, s. 430-431).

Tüketici işlemlerinden kaynaklanan ve belirlenen parasal sınırın üzerindeki elektrik enerjisi perakende satış sözleşmesi uyuşmazlıklarında, arabuluculuk sürecine başvurulması gerekmektedir. HMK m. 115/3 "*Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez*" hükmü uyarınca usulden ret kararı verilemeyecektir. Usulden ret kararı verilmesi halinde mahkemeler esasa ilişkin bir değerlendirme yapmamaktadır (Tüzemen Atik, 2022, s. 1546-1547).

2.3.2. İkili anlaşmalardan kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik piyasasında organize piyasa yapılarının dışında, tarafların karşılıklı serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri enerji alım-satım işlemleri ikili anlaşmalar olarak adlandırılmaktadır (Özel vd., 2013: 2085).

İkili anlaşmalar 6446 sayılı EPK m. 3/j uyarınca; "*Gerçek ve tüzel kişiler arasında özel hukuk hükümlerine tabi olarak, elektrik enerjisi ve/veya kapasitenin*

alınıp satılmasına dair yapılan ve Kurul onayına tabi olmayan ticari anlaşmaları,” tanımlanmış olup, ikili anlaşmalar EPDK tarafından onaylanan standart sözleşmelere değil tedarikçiler ve serbest tüketiciler gibi piyasa katılımcıları arasında doğrudan kurulan sözleşmelere dayanmakta ve tarafların özgür iradeleri çerçevesinde belirledikleri şartlara göre şekillenmektedir (Koç, 2021, s. 52-53).

Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği’nde de ikili anlaşmalara ilişkin taraflar, kapsam ve esaslar ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. İkili anlaşmaların tarafı olabilmek için serbest tüketici statüsüne sahip olmak gerekmektedir. Serbest tüketici kavramı Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği’nin 4. Maddesinin kk bendinde; *“Kurul tarafından belirlenen elektrik enerjisi miktarından daha fazla tüketimde bulunduğu veya iletim sistemine doğrudan bağlı olduğu veya organize sanayi bölgesi tüzel kişiliğini haiz olduğu için tedarikçisini seçme hakkına sahip gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmaktadır.*

Serbest tüketiciler elektrik piyasasında belirli bir yıllık tüketim miktarını aşan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. EPDK tarafından her yıl güncellenen bu tüketim limiti, elektrik piyasasında serbest tüketici olabilme ve dolayısıyla ikili anlaşmalar yapabilme hakkını belirlemektedir. Tüketimi belirlenen yıllık sınırın üzerinde olan tüketiciler, tedarikçilerini serbestçe seçebilmekte ve organize piyasa kuralları dışında kendi belirledikleri şartlarla ikili anlaşmalar yapabilmektedir (Özdemir, 2018, s. 2).

İkili anlaşmalar özel hukuk ilişkisi niteliğinde olup tarafların serbest iradeleriyle belirlenmekte ve sözleşmeden doğan hak ve borçlar üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edebilmektedir. İkili anlaşmalar bu yönüyle arabuluculuğa elverişlidir. İkili anlaşmaların bir tarafında tedarikçi bulunurken diğer tarafında serbest tüketici yer almaktadır (Alıca vd., 2020: 73-74).

Elektrik piyasasında yapılan sözleşmelerin niteliğini belirlemede bazı temel unsurlar dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda öncelikle her üretim şirketinin aynı zamanda bir tedarikçi sıfatını haiz olabileceği; ancak her tedarikçi şirketin üretim faaliyeti yürütmesinin zorunlu olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ayırım, özellikle serbest piyasa koşullarında yapılan ikili anlaşmalar açısından önem arz etmektedir (Alıca vd., 2020: 74).

Zira ikili anlaşmalar çerçevesinde doğrudan elektrik satışı yapılabilmesi için, alıcı tarafın serbest tüketici niteliğini taşıması gerekmektedir. Serbest tüketici, EPDK tarafından her yıl ocak ayında belirlenen yıllık tüketim sınırını aşan kullanıcıları ifade etmekte olup, bu sınırın üzerinde tüketim gerçekleştiren kişiler ya da kurumlar, görevli tedarikçiden bağımsız olarak piyasadan doğrudan enerji temin etme hakkına sahiptir (Yavuz, 2011, s. 304).

İkili anlaşmalar çerçevesinde doğabilecek başlıca uyuşmazlıklar; elektrik enerjisi bedelinin ödenmemesi, sözleşmede kararlaştırılan teslimat yükümlülüğünün ihlali, ayıplı ifa nedeniyle zarar tazmini talepleri, sözleşmenin haksız feshi nedeniyle uğranılan zararların giderilmesi ve temerrüt hükümlerinin uygulanması şeklindedir (Yavuz, 2011, s. 267-268).

İkili anlaşmayı yapan serbest tüketici, tacir olabileceği gibi tüketici de olabilmektedir. Burada önemli olan serbest tüketici olmasıdır. Tüketici ve tacir olmasına göre uyuşmazlıkların çözümünde farklı yollar bulunmaktadır.

Ticari davalarda, TTK'nın 5/A maddesi gereği, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan ticari davalarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması zorunludur (Eler, 2019, s. 56).

Tüketici uyuşmazlıklarında uygulanacak prosedür, uyuşmazlığın parasal değerine göre farklılık göstermektedir. Parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklarda TKHK'nın 68. maddesi uyarınca Tüketici Hakem Heyetine başvuru zorunluluğu bulunmakta; parasal sınırın üstünde kalan uyuşmazlıklarda ise TKHK'nın 73/A maddesi gereğince dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması şartı aranmaktadır (Sarıhan, 2021, s. 430-431).

2.3.3. Dağıtım ve iletim hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik şirketlerinin bağlantı ve sistem kullanım anlaşmaları EPDK tarafından belirlenmekte standart sözleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzakereye açık bir sözleşme değildir (Alıca vd., 2020: 71).

Ancak burada yer alan bazı uyuşmazlıkların arabuluculuğa doğrudan elverişli olduğu kanaatindeyiz. Bağlantı veya sistem kullanım sözleşmelerin ifasında ortaya çıkan kapasite yetersizliği, voltaj dalgalanmaları nedeniyle meydana gelen cihaz hasarları, sisteme geç erişim gibi durumlar TBK m. 112; “*Borç hiç veya gereği gibi*

ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.” kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu madde, borcun sözleşmeye uygun biçimde yerine getirilmediği tüm hâlleri kapsayan en kapsamlı genel hükümlerden biridir; bu düzenleme, hem genel hükümler arasında hem de özel borç ilişkilerine ilişkin kurallarda ortaya çıkabilecek her türlü borca aykırılık durumunda uygulanma alanı bulmaktadır (Birkan, 2018, s. 68). Bu çerçevede, doğan zararlara ilişkin tazminat talepleri özel hukuk kapsamında gündeme gelmekte ve arabuluculuk yöntemiyle çözüme kavuşturulması mümkün hale gelmektedir.

Arabuluculuğa elverişlilik açısından temel ölçüt, uyuşmazlığın kamu düzenini doğrudan ilgilendirmemesi ve emredici hukuk normlarıyla güvence altına alınan hizmet yükümlülüğünü zafiyete uğratmamasıdır (Ertürk, 2019, s. 89-90).

Elektrik dağıtım hizmetleri Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararları doğrultusunda kamu hizmeti olduğunu belirtmektedir (Kaşıkara, 2025, s. 535).

Kanaatimizce hizmet bedeli gibi unsurlar, doğrudan kamu düzeni ile ilişkisi bulunmamaktadır. Bu tür uyuşmazlıklar, HUAK m. 1/2 kapsamında tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri haklar çerçevesinde değerlendirildiğinden arabuluculuğa elverişli kabul edilmelidir.

Nitelik ayıpları gibi teknik değerlendirme gerektiren durumlarda arabulucunun uzman arabulucu olması teknik yönlerin karmaşıklığının arabuluculuk sürecine engel teşkil etmemesi açısından önem arz etmektedir. Teknik bilgiler tarafların çözüme yönelik değerlendirme yapmalarını kolaylaştırmaktadır (Kurt Konca, 2022, s. 373, 381). Ayrıca HUAK m. 15/6 hükmü gereği, teknik bilgilerin değerlendirilmesinde bilirkişiden yararlanılabilmesi mümkündür. Taraflar, teknik bilirkişi raporları ışığında yapıcı bir müzakere zemini oluşturabilmektedir.

İletim ve dağıtım faaliyetlerini yürüten işletmeler ile serbest tüketici veya tedarikçi sıfatıyla hareket eden taraflar genellikle tacir konumundadır.

Bu ilişkilerden kaynaklanan parasal alacak uyuşmazlıkları, TTK m. 4 kapsamında ticari dava niteliği taşımaktadır. TTK m. 5/A hükmü uyarınca, bu tür ticari davalarda dava şartı olarak arabuluculuk öngörülmüştür (Eler, 2019, s. 57).

Tüketiciler ile dağıtım şirketleri arasındaki sözleşmeler, TKHK m. 3/1 uyarınca tüketici işlemi niteliği taşımaktadır.

Uyuşmazlık bedeli her yıl Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen parasal sınırın altında kalıyorsa, öncelikle Tüketici Hakem Heyeti'ne başvuru zorunluluğu bulunmaktadır. Parasal sınırın aşılması hâlinde ise, TKHK m. 73/A gereği dava şartı olarak arabuluculuk süreci işletilmelidir (Tüzemen Atik, 2022, s. 1546-1547). Arabuluculuk, bu noktada da yapılandırılmış ödeme planları, teknik iyileştirme taahhütleri ve benzeri alternatif çözümlerle tüketici-şirket dengesinin sağlıklı şekilde korunmasına katkı sunmaktadır.

Kamu yararı ve kamu düzeni ile doğrudan ilişkili bazı uyuşmazlıklar genellikle kamu hukuku kuralları ile çözülsede mutlak değildir. Özellikle iktisadi kamu hizmetlerinde eşitler arası ilişki söz konusudur. Bu durumlarda özel hukuk hükümleri uygulanmaktadır (Gönen, 2011, s. 129-130).

Yüksek gerilim hatlarının güvenliği, TEİAŞ tarafından belirlenen sistem kullanım cezaları, kamu güvenliğini tehdit eden durumlar ve lisans iptali gibi idari işlem ve düzenleyici kararların hukuka uygunluğu konusundaki uyuşmazlıklar, çoğunlukla idari yargının görev alanına girmektedir. Bu tür ihtilaflarda tarafların serbest iradeleri ile çözüm üretmeleri mümkün olmadığından, arabuluculuk yöntemi uygulama alanı bulamamaktadır.

2.3.4. Ayıplı mal veya hizmetten kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtım zinciri kapsamında sunulan hizmetin, taraflar arasında sözleşmesel olarak kararlaştırılan teknik koşullara uygun şekilde yerine getirilmemesi durumunda tüketici hukuku kapsamında ayıplı mal veya ayıplı hizmet olmaktadır.

Tüketicieye hizmet yoluyla sağlanan bir mal söz konusu olduğu için elektriğin kendisinin mal, iletim ve dağıtım hatlarıyla taşınmasının ise kamu hizmeti olduğu kabul edilmelidir. Hukukumuzda mal olarak kabul edilmekle birlikte mahkemeler elektriğin aynı zamanda kamu hizmeti özelliğini de dikkate almaktadır (Dögerlioğlu Işıksungur, 2011, s. 262-263).

Kanaatimizce, elektrik hem maddi bir ürün (mal) hem de sunum biçimiyle hizmet olduğundan ikili karakter taşımaktadır. Elektriğin Kamu hizmeti özelliği ayrı

değerlendirilmesi gerekmektedir. Hizmet veya mal olarak değerlendirilmesi başta tüketici uyuşmazlıklarında önem arz etmektedir. Çoğunlukla teknik veya fiziksel faaliyet veya hizmetin eksik, geç, hatalı ya da hiç yerine getirilmemesi gibi durumlar ortaya çıktığından uygulamada ayıplı hizmet hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

Ayıplı hizmet TKHK m. 13'te; *“Ayıplı hizmet, sözleşmede belirlenen süre içinde başlamaması veya taraflarca kararlaştırılmış olan ve objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşınamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan hizmettir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Bu kapsamda sözleşmede öngörülen gerilim toleransının sağlanamaması, voltaj dalgalanmaları nedeniyle elektrikli ev aletlerinin çalışmaması gibi durumlar ayıplı hizmet niteliğinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

TKHK m. 13 kapsamında ayıp halinde, tüketiciye dört seçimlik hak tanınmıştır: hizmetin yeniden yerine getirilmesi, hizmet bedelinde indirim yapılması, sözleşmeden dönülmesi ve ayıptan doğan zararların tazmini. Doktrindeki gelişmeler, bu seçimlik haklara ek olarak tüketicinin tazminat talep etme imkânını da gündeme getirmiştir (Çağlayan, 2016, s. 367-369).

Özellikle hizmetin niteliği gereği yaşam standardını etkileyen durumlarda, ayıplı hizmetten dolayı uğranılan zararı seçimlik hakların tamamen giderebilecek kabiliyette olmaması, manevi zararların tazminini de mümkün kılmaktadır (Özer Deniz ve Gürbüz Gökberk, 2023, s. 422-423).

Tarafların tacir sıfatıyla hareket ettiği, özellikle dağıtım şirketi ile büyük ölçekli serbest tüketici arasındaki kapasite tahsisine dayalı ticari ilişkilerde, ayıplı hizmetten kaynaklanan bedel iadesi veya tazminat talepleri ticari dava niteliğindedir.

TTK 5/A maddesi uyarınca, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan bu tür davalarda dava açılmadan önce arabuluculuk sürecinin tamamlanması zorunludur (Eler, 2019, s. 56-57).

Tüketici işlemlerine konu uyuşmazlıklarda ise uyuşmazlık konusu bedelin, her yıl Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen parasal sınırın altında kalması hâlinde Tüketici Hakem Heyeti'ne başvuru zorunlu olup; sınırın aşılması durumunda tüketici hakem heyetine başvurulduğunda görevsizlik kararı vermektedir (Korkut, 2018, s. 86).

Arabuluculuğa elverişlilik açısından bakıldığında, ayıplı elektrik hizmeti uyuşmazlıklarının büyük çoğunluğu tarafların tasarruf yetkisi dâhilinde değerlendirilmektedir. Her ne kadar hizmet kalitesi kamu düzeniyle bağlantılı bir unsur olsa da çoğu kez talep edilen giderim teknik veya parasal düzeltmelerle sınırlı kaldığından bu tür taleplerin arabuluculukla çözülmesi mümkün olduğu kanaatindeyiz.

Bununla birlikte bazı durumlar arabuluculuk yönteminin dışında kalmaktadır. Özellikle (i) geniş kapsamlı kesintiler nedeniyle uygulanan idari yaptırımlar, (ii) EPDK tarafından sistem güvenliği adına tesis edilen düzenleyici işlemler (iii) yüksek gerilim arızalarının can ve mal güvenliği riski doğurması hâlinde, uyuşmazlık kamu düzenini doğrudan ilgilendirmektedir. Bu tür ihtilaflarda tarafların serbestçe tasarruf edebilme imkânı bulunmamaktadır.

2.3.5. Yatırım ve proje sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar

Elektrik sektörü yatırımları, örneğin kombine çevrim santrallerinin inşası, trafo merkezlerinin kurulması veya uzun mesafeli yüksek gerilim hatlarının tesis edilmesi çoğunlukla mühendislik, tedarik ve yapım esasına dayanan ve TBK m. 470 ve devamı hükümleri kapsamında eser sözleşmesi niteliği taşıyan projeler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Bu sözleşme ilişkilerinde yüklenici, belirli teknik ve hukuki şartnamelere uygun olarak bir eser meydana getirmeyi; iş sahibi ise kararlaştırılan bedeli ödeme yükümlülüğünü üstlenmektedir (Aydın, 2015, s. 38).

Mühendislik, tedarik ve yapım esasına dayanarak yürütülen projelerde en sık karşılaşılan uyuşmazlık türleri arasında santralin sözleşmede öngörülen verimlilik veya megawatt (MW) kapasitesine ulaşamaması, termin programına aykırı gecikmeler ve bedel uyuşmazlıkları yer almaktadır.

TBK m. 475-476 hükümleri, iş sahibine ayıplı ifa halinde bedelden indirim, sözleşmeden dönme, ücretsiz onarım veya genel hükümlere göre tazminat isteme gibi seçimlik haklar tanırken; proje tesliminin gecikmesi durumunda yüklenicinin temerrüt sorumluluğu TBK m. 117-118 kapsamında değerlendirilmektedir.

Temerrüt ve ayıp kavramları birbirinden farklı kavramlar olup temerrüt hükümlerinin uygulanması için ifa edilmemiş olması, ayıp hükümlerinin

uygulanması için ifa etmesi gerekir. Ayıp ve temerrüt hükümleri özdeş kavramlar değildir (Özsoy, 2019, s. 81).

Büyük ölçekli altyapı projelerinde, uyuşmazlıklar genellikle teknik karmaşıklık içerdiği ve çok taraflı katılımcıları (işveren, ana yüklenici, alt yüklenici, danışman, mühendis vb.) kapsadığı için, sözleşmelere giderek artan şekilde uyuşmazlık çözüm kurulu dâhil edildiği gözlemlenmektedir.

Arabuluculuğa elverişlilik yönünden değerlendirildiğinde, yatırım ve proje sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların büyük kısmı tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri parasal nitelikte talepler içermesi nedeniyle arabuluculuğa uygundur (Kurt Konca, 2022, s. 390-391).

Mühendislik, tedarik ve yapım esas sözleşmelerinde yer alan performans testleri, gecikme cezaları, bakım ve onarım garantileri gibi hükümler genellikle yeniden müzakere edilebilir nitelik taşıdığından, arabuluculuk süreci; performans iyileştirme taahhüdü, bedel indirim veya garanti süresi uzatımı gibi menfaat temelli ve yaratıcı çözümler geliştirilmesine imkân tanımaktadır.

Ancak bazı istisnai durumlar, arabuluculuğun uygulama alanı dışında kalmaktadır.

Özellikle EPDK lisans hükümlerinin ihlali, imtiyaz sözleşmesinin iptali ya da kamusal finansman garantilerinin geçerliliği gibi kamu düzeniyle doğrudan ilgilidir (Şanlı, 2009, s. 2-4).

2.4. Elektrik Piyasasında Arabuluculuğun Uygulanmasındaki Sınırlar

Elektrik piyasası, hem özel hukuk hem de kamu hukuku ilişkilerini bünyesinde barındıran yapısıyla karmaşık ve çok boyutlu bir sektördür. Bu sektörde üretim, iletim, dağıtım ve tedarik gibi temel faaliyetlerin yürütülmesi, bir yandan özel hukuk sözleşmelerine dayanmakta, diğer yandan kamu hizmeti yükümlülükleri ve regülasyonlar çerçevesinde kamu hukuku esaslarına tabi olmaktadır (Devir, 2017, s. 7-8). Bu çift yönlü yapı, elektrik piyasasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların niteliğini belirlerken, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan arabuluculuğun uygulanabilirliğini de doğrudan etkilemektedir.

Arabuluculuk, HUAK kapsamında, yalnızca tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklara uygulanabilir. HUAK m. 1/2; “*Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” hükmü uyarınca, tarafların iradeleriyle serbestçe sona erdiremeyecekleri yahut değiştiremeyecekleri konular, arabuluculuk sürecinin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu çerçevede elektrik piyasasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların tamamının arabuluculuğa elverişli olduğu söylenemez.

Özellikle kamu hukuku karakteri taşıyan, idari işlemlerden kaynaklanan veya kamu düzenini doğrudan ilgilendiren uyuşmazlıklarda arabuluculuk yoluna gidilmesi mümkün değildir (Bostancı ve Özkan, 2014, s. 5).

2.4.1. Kamu düzenine ilişkin uyuşmazlıklar

Kamu düzeni kavramı, taraf iradesine bırakılmayacak nitelikteki üstün toplumsal menfaatleri ve devletin anayasal-idari fonksiyonlarını ifade etmektedir (Kaya, 2015, s. 22-23).

HUAK m. 1/2, arabuluculuğun yalnızca “*tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri*” özel hukuk uyuşmazlıkları bakımından uygulanabileceğini öngörerek kamu düzenine dair konuları kapsam dışına çıkarır. Zira taraflar, kamu otoritesinin görev alanına giren ihtilaf üzerinde tasarruf yetkisine sahip değildir (Yıldırım, 2016, s. 930).

Elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtım süreçleri, EPK m. 4 uyarınca sürekli, güvenilir ve kaliteli bir kamu hizmeti olarak tanımlanmıştır. Kamusal niteliğin doğal sonucu olarak, piyasada faaliyet gösterebilmek için EPDK tarafından verilen lisanslar, kamu gücü ayrıcalığı içeren idari tasarruflardır. Öğretinin çoğunda kamu hizmetlerinin ruhsat usulüyle görülebileceği kabul edilmektedir (Bilgin, 2010, s. 63).

Dolayısıyla lisans iptali, tarifelere uyulmaması ya da kamu hizmeti yükümlülüklerinin ihlali gibi uyuşmazlıklar, idari yargının ve AY 125. maddesi;

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” gereği yargısal denetime tâbidir; tarafların uzlaşarak hükümsüz kılması mümkün değildir.

Kamu düzenine ilişkin işlemler, hukuki nitelikleri gereği emredici hukuk kurallarına dayanmakta olup tarafların serbest iradesi ile sona erdirilemez, değiştirilemez veya ertelenemez. Bu tür işlemler, bireylerin üzerinde tasarrufta bulunabileceği özel hukuk ilişkilerinden farklı olarak kamu yararını ve düzenini korumayı amaçlayan düzenlemelere tabidir (Altıntaş, 2024, s. 141). Dolayısıyla, kamu düzenine ilişkin uyuşmazlıklar, HUAK kapsamında arabuluculuğa elverişli değildir.

Elektrik piyasasında da benzer şekilde, kamu düzenini doğrudan ilgilendiren işlemler söz konusu olabilmektedir. Örneğin, EPDK tarafından gerçekleştirilen lisans iptali işlemleri veya üretim tesislerinin çevresel ya da teknik kriterleri sağlayamaması nedeniyle lisansların geri alınması işlemleri, taraf iradelerinden bağımsız olarak tesis edilen idari işlemler niteliğindedir. (Doğan, 2022, s. 38-39, 55).

Kamu hizmeti yükümlülüğünün ihlali durumunda da arabuluculuk yoluna başvurulması mümkün değildir. Örneğin, tedarikçinin son kaynak tedarik tarifesini uygulamaması veya dağıtım şirketinin hizmet kusurunun bulunması halleri kamu hizmeti yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmektedir.

Bu tür ihlallerin sonucu olarak ilgili şirkete idari para cezası uygulanması, lisansının askıya alınması veya iptali gibi yaptırımlar söz konusu olabilmektedir. İlgili işlemler, kamu yararını koruma amacını taşıdığı için tarafların iradelerine bırakılmamış, idare tarafından yürütülen işlemler haline gelmiştir (Kaşıkara, 2025, s. 546).

2.4.2. İdari işlemlerden doğan uyuşmazlıklar

Elektrik piyasası, sadece özel hukuk ilişkilerinden doğan sözleşmesel ihtilafları değil aynı zamanda kamu otoritelerince tesis edilen idari işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıkları da kapsamaktadır. EPDK gibi düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından gerçekleştirilen lisans verme, lisans iptali, idari para cezalarının uygulanması ve benzeri işlemler, idari işlem niteliği taşımaktadır (Kaşıkara, 2025, s. 548).

İdare hukukunun temel ilkeleri çerçevesinde bir işlemin idari işlem olarak nitelendirilmesi, onun kamu gücü kullanılarak ve kamu yararı amacıyla tek taraflı olarak tesis edilmesini gerektirir. EPDK'nın elektrik piyasasında faaliyet gösteren katılımcılara yönelik olarak gerçekleştirdiği işlemler, bu tanıma karşılıkta ve taraflar arasında özel hukuk ilişkisi doğurmamaktadır. Bu nedenle söz konusu işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar, özel hukuk mahkemelerinde değil, idari yargı mercileri önünde çözüme kavuşturulmaktadır (Gönen, 2011, s. 172-174).

İdari işlemlere karşı açılacak davaların hangi yargı kolunun görev alanına girdiği, İYUK 2. maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

Anılan maddeye göre: “İdari dava türleri şunlardır:

a) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı oldukları iddiasıyla menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları...”

Bu hüküm uyarınca, EPDK tarafından tesis edilen idari işlemler, iptal davasına konu edilebilir nitelikte olup idari yargı organlarının görev alanına girmektedir (Kaşıkara, 2025, s. 547-551).

6446 sayılı EPK 5. maddesi ve devamı hükümlerinde, EPDK'nın düzenleme ve denetim yetkileri ayrıntılı biçimde düzenlenmiş; lisans işlemleri, tarifelerin belirlenmesi, idari yaptırımlar ve piyasa gözetimi gibi konular Kurum'un idari yetki alanına dâhil edilmiştir (Ekinci, 2014, s. 25-26). Bu hükümler çerçevesinde tesis edilen işlemler, kamu hizmeti kapsamında değerlendirildiğinden, bunlara karşı yürütülecek hukuki süreçler de kamu hukuku kuralları çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

HUAK m. 1/2 hükmü uyarınca, arabuluculuk sadece tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanmaktadır. İdari işlemler ise kamu otoritesi tarafından kamu yararına dayanılarak tesis edildiğinden, tarafların serbest iradesiyle değiştirilemez veya sona erdirilemez (Daştan, 2010, s. 16-18). Bu bağlamda, EPDK'nın tesis ettiği işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda arabuluculuk sürecinin başlatılması hukuken mümkün değildir.

2.4.3. Cezai nitelikteki uyuşmazlıklar

Elektrik piyasasında ortaya çıkan bazı uyuşmazlıklar, yalnızca özel hukuk ilişkilerinden değil, aynı zamanda ceza hukuku kapsamında değerlendirilmesi gereken fiillerden de kaynaklanabilmektedir. Bu bağlamda, kaçak elektrik kullanımı, hem ceza hukuku hem de idare hukuku bakımından müeyyidelere bağlanmış, dolayısıyla kamu düzenini doğrudan ilgilendiren bir alan olarak düzenlenmiştir (Önder, 2020, s. 249).

Kaçak elektrik kullanımı, TCK'nın 163. maddesinin 3. fıkrasıyla karşılıksız yararlanma suçuna dönüştürülmüştür. Anılan madde; *“Abonelik esasına göre yararlanılabilen elektrik enerjisinin, suyun veya doğal gazın sahibinin rızası olmaksızın ve tüketim miktarının belirlenmesini engelleyecek şekilde tüketilmesi halinde kişi hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”* hükmüne amirdir. Kaçak elektrik kullanma olarak değerlendirilmektedir. Madde metnin de anlaşılacağı üzere bu suç abonelik esası ile daraltılmıştır (Akdaş, 2019, s. 26).

Bu hükümler, kaçak elektrik kullanımını, klasik malvarlığına yönelik hırsızlık suçundan farklı olarak, karşılıksız yararlanma suçu çerçevesinde özel bir düzenlemeye tabi tutmaktadır. Dolayısıyla bu fiil, fail bakımından doğrudan cezai sorumluluk doğurmaktadır (Evirgen, 2016, s. 3438).

Kaçak elektrik kullanımına ilişkin idari tedbirler ve müeyyideler ise, Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 43. maddesinin dördüncü fıkrasında: *“Dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi, kaçak tespit süreci sonucunda kaçak elektrik enerjisi tüketimi tespit edilen gerçek veya tüzel kişiler ile ilgili Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunur.”* hükmü yer almakta olup, kaçak elektrik tespiti halinde ilgili kişinin Cumhuriyet Savcılığı'na bildirilmesi zorunlu kılınmıştır.

Aynı Yönetmeliğin 46. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında ise kaçak tüketimin parasal karşılığına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. İlgili hükümler şu şekildedir:

İkinci fıkra: *“Kaçak elektrik enerjisi tükettiği tespit edilen tüketicinin, 44 üncü madde çerçevesinde hesaplanan tüketimi, dâhil olduğu tüketici grubuna kaçak elektrik enerjisi tüketimi tespiti yapıldığı tarihte uygulanmakta olan ve birinci*

fıkıradaki kapsamı belirtilen tarifinin 2 katı ile çarpılarak, kaçak enerji tüketim bedeli hesaplanır ve bu bedel fatura edilir.”

Üçüncü fıkıra: “Tüketicinin aynı veya başka bir kullanım yerinde geçmiş 3 yıl içerisinde kaçak elektrik enerjisi tükettiğinin tespit edilmesi durumunda, kaçak elektrik enerjisi tüketiminin tespit edildiği tarihte yürürlükte olan ve birinci fıkıradaki kapsamı belirtilen tarifinin 2,5 katı göz önüne alınarak hesaplama yapılır.”

Bu hükümler doğrultusunda, kaçak elektrik tüketiminin tespiti halinde, tüketiciden normal tarife fiyatının artırılmış oranlarda (2 kat veya 2,5 kat) ödeme talep edilmekte ve buna ilişkin faturalandırma yapılmaktadır. Kaçak elektrik kullanımı, kamu düzenini ilgilendiren, devletin cezalandırma yetkisini doğrudan harekete geçiren bir suç niteliği taşımaktadır. Bu nedenle kaçak elektrik kullanımına ilişkin cezai sorumluluklar veya idari yaptırımlar arabuluculuğa konu edilemez.

2.4.4. Çevresel uyumsuzluklar

Elektrik enerjisinin üretim süreçleri, yalnızca teknik ve ekonomik yönleriyle değil, aynı zamanda çevresel etkileriyle de çok yönlü değerlendirmeye tabi olan faaliyetlerdir. Özellikle son yıllarda çevre hukukunun ulusal ve uluslararası düzeyde artan önemi, enerji projelerinin ekosistem üzerindeki etkilerinin daha sıkı denetlenmesini zorunlu hale getirmiştir (Ceylan, 2021, s. 238).

Elektrik piyasası katılımcılarının gerçekleştirdiği faaliyetlerin çevreye verdiği zarar, yalnızca bireylerin özel menfaatlerini değil, kamu yararını ve kuşaklar arası çevre hakkını da ilgilendirmektedir. Doktrinde kirletenin sorumluluğunun hukuki niteliği genel olarak ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu görüşü yönündedir. Bu sorumluluk tehlike esasını bünyesinde barındırmakla birlikte tehlike sorumluluğuna yaklaşan daha hafif bir sorumluluktur (Başar, 2021, s. 151).

Çevresel uyumsuzluklar temel olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu (ÇK) ve sektörel özel kanunlar tarafından düzenlenmektedir. ÇK'nın 28. maddesinde, çevreye zarar veren kişi veya kurumlara idari para cezası uygulanacağı açıkça düzenlenmiştir. Anılan hüküm şu şekildedir:

ÇK. m. 28/1;

“Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar.”

Bu düzenleme uyarınca çevrenin korunmasının hukuki niteliği konusunda doktrinde yaygın iki görüş bulunmaktadır. İlk ve hâkim görüş ağırlaştırılmış bir sebep sorumluluğu olduğunu ileri sürerken diğer görüş tehlike sorumluluğunu ön plana çıkarmaktadır (Şahankaya, 2023, s. 78-79).

6446 sayılı EPK Geçici 8. maddesi; “EÜAŞ veya bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarına ve 4046 sayılı Kanun kapsamında oluşturulacak kamu üretim şirketlerine ve kamu üretim şirketlerine ait üretim tesislerine, bunlardan bu maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce özelleştirilmiş olanlarla, yürürlük tarihinden sonra özelleştirilecek olanlar için de geçerli olmak üzere, çevre mevzuatına uyumuna yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanması amacıyla 31/12/2019 tarihine kadar süre tanınır. Bu süre zarfında ve önceki dönemlere ilişkin olarak bu gerekçeyle, EÜAŞ veya bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarında ve 4046 sayılı Kanun kapsamında oluşturulacak kamu üretim şirketlerinde ve kamu üretim şirketlerine ait üretim tesislerinde, bunlardan bu maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce özelleştirilmiş olanlarla, yürürlük tarihinden sonra özelleştirilecek olanlar için de geçerli olmak üzere, elektrik üretim faaliyeti durdurulamaz ve idari para cezası uygulanmaz. Çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanmasına ilişkin usul ve esaslar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

Bu madde ile elektrik üretim tesislerinin çevre mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesini düzenlemektedir. Bu durum, çevre koruma ilkelerinin enerji piyasası regülasyonlarının ayrılmaz bir parçası olduğunu, 6446 sayılı EPK’nın Amaç başlıklı 1. maddesi; *Bu Kanunun amacı; elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösteren, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin yapılmasının sağlanmasıdır.*” gereği çevreyle uyumlu olması gerektiğini ve kamu yararına uygun olarak denetlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Gökalp, 2022, s. 274-278).

Çevresel zararlar, niteliği itibarıyla yalnızca kişisel menfaatleri değil, toplumun tamamının sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını ilgilendirmektedir (Mert, 2024, s. 213). Bu durum, çevre hukuku normlarının genellikle emredici nitelikte olmasının nedenidir. Emredici hükümler karşısında tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hak alanı söz konusu olamaz.

Çevresel uyuşmazlıklar HUAK 1/2. maddesi anlamında taraflar serbestçe tasarruf edemeyecekleri ve kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle bu tür fiillerin arabuluculuğa konu edilmesi, kamu hukukunun genel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Ancak çevrenin kirletilmesinden dolayı kişilerde oluşan zararın tazmini adli yargıda görülebilmektedir. Bundan dolayı çevresel sorumluluk ile zarara sebep olanlar arasında arabuluculuk kurumuna başvuru yapılabilmektedir (Alıca vd., 2020, s. 185-186).

2.5. Elektrik Piyasasında Arabuluculuk Süreci

Elektrik piyasası; üretim, iletim, dağıtım ve tedarik gibi birbirini takip eden teknik süreçleri içeren, yüksek uzmanlık gerektiren ve çok sayıda katılımcıyı bünyesinde barındıran karmaşık bir sektördür (Ekinci, 2014, s. 20, 136). Bu yapısı gereği, piyasada faaliyet gösteren taraflar arasında doğan uyuşmazlıklar, çoğunlukla özel hukuk ilişkilerine dayanmaktadır.

HUAK kapsamında düzenlenen arabuluculuk yöntemi, hızlı, ekonomik ve barışçıl bir alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak öne çıkmaktadır (Taner Coşkun, 2024, s. 3).

Uyuşmazlıklarda tarafların büyük ölçüde tacir veya tüketici sıfatına sahip olması nedeniyle, arabuluculuk çoğu durumda dava şartı olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz, 2022, s. 1370-1371).

Nitekim TTK 5/A maddesi, *“Bu Kanunun 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak, tazminat, menfi tespit, itirazın iptali ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır”* hükmünü amirdir.

Benzer şekilde TKHK m. 73/A'da da, *“Tüketici mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır”* hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemeler çerçevesinde, elektrik

piyasadaki ticari ve tüketici nitelikli birçok uyuşmazlık bakımından, arabuluculuğa başvurulması gerekmektedir.

Dava şartı arabuluculuk, HMK m. 114/2 hükmü; *”Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır”* gereğince dava şartları arasında sayılmakta olup bu şartın eksikliği hâlinde HMK m. 115/2 hükmü; *“Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.”* gereğince davanın usulden reddine karar verileceğini açıkça düzenlemiştir. Bu kapsamda dava şartları, dava açılabilmesi için değil, mahkemenin davanın esası hakkında inceleme yapabilmesi için şartlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Üstüntaş, 2020, s. 64).

Usulden red kararı verilmesi durumunda, mahkeme uyuşmazlığın esasına girmez; tarafların iddia ve savunmaları ile delilleri incelenmeden, yalnızca dava şartının eksikliği nedeniyle dava sonlandırılır. Ancak davacı arabuluculuk yoluna başvurmamış olsa da mahkeme davanın başında kesin süre verir ve anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanak da sunulursa dava şartı yokluğu gündeme gelmemektedir (Budak ve Yağcı, 2023, s. 24).

2.5.1. Başvuru süreci ve arabulucunun belirlenmesi

Elektrik piyasasından kaynaklanan uyuşmazlıklarda arabuluculuk süreci tarafların iradelerine bağlı olarak veya bazı uyuşmazlık türlerinde mevzuatın öngördüğü dava şartı olarak başlatılmaktadır (Badur, 2024, s. 4).

Taraflar ister dava açmadan önce ister dava açıldıktan sonra arabuluculuğa iradi olarak başvurabilirler (HUAK m. 13/1) Bir tarafın arabuluculuk önerisinin, diğer tarafça otuz gün içinde yazılı olarak kabul edilmemesi halinde bu teklifin reddedilmiş sayılacağını düzenleyerek (HUAK m. 13/2) iradi başvurularda süreklilik ve işlem güvenliğini teminat altına almaktadır. İlgili sürecin yargısal yönlendirmeye başlatılması da mümkündür. HUAK m. 13/1 ve HMK m. 140/2 uyarınca, hâkim, yargılamanın hazırlık aşamasında tarafların uzlaşmaya varabileceği kanaatine varırsa onları arabuluculuğa teşvik etmektedir.

Elektrik piyasasında tarafların çoğunlukla ticari nitelikte faaliyet göstermesi ve tüketici olması nedeniyle yaşanan uyuşmazlıklarda ticari nitelikte faaliyetlerde

TTK m. 5/A kapsamında arabuluculuk, dava şartı haline gelmektedir. Tüketici sıfatını haiz tarafların dâhil olduğu uyuşmazlıklarda TKHK m. 73/A gereği, tüketici mahkemesinde dava açılmadan önce arabuluculuk başvurusu zorunlu tutulmaktadır (Korkmaz, 2022, s. 1371).

Zorunlu arabuluculuk süreci, yetkili adliyelerde kurulu Arabuluculuk Bürolarına yapılan başvuru ile başlatılmaktadır. Başvurunun alınmasının ardından, arabuluculuk bürosu puanlama usulüyle arabulucu görevlendirilmektedir (Memiş, 2020, s. 82) Atanan arabulucu, taraflarla iletişime geçerek ilk toplantı için uygun bir tarih belirler ve tarafları bilgilendirmektedir. Arabuluculuk faaliyetleri, bu noktadan itibaren HUAK 15 ila 18. maddeleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Zorunlu arabuluculuk kapsamına giren uyuşmazlıklarda taraflar, ihtiyari arabuluculuk yoluna başvurulabilir (Musal, 2021, s. 51). Süreç tarafların karşılıklı anlaşmasıyla ya birlikte başvuru yapmaları ya da bir tarafın başvurusu üzerine diğer tarafın bunu kabul etmesiyle başlatılır. Bu tip uygulamalarda taraflar, sicile kayıtlı arabulucular arasından serbestçe seçim yapmaktadır.

2.5.2. Müzakere aşamaları

Elektrik piyasasında yürütülen arabuluculuk süreçlerinde teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren konular bulunmaktadır. Arabulucunun sektörel terminolojiye hâkim olması, teknik belge ve verileri yorumlayabilmesi, tarafların argümanlarını daha sağlıklı değerlendirebilmesi açısından kritik bir gerekliliktir. Enerji hukuku alanında uzmanlaşmış arabulucuların tercih edilmesi veya tarafların teknik bilirkişilerden rapor alması ve müzakere aşamasında görüşmesi önem arz etmektedir.

Arabulucular yargısal yetkiyi kullanamadıkları için bilirkişiye başvuru yapamamaktadır (Büyükcay, 2018, s. 79).

HUAK m. 15–18 arasında düzenlenen kurallar çerçevesinde yürütülen müzakerelerde arabulucu, uyuşmazlığa ilişkin herhangi bir karar verme yetkisine sahip değildir. Arabulucunun temel görevi, taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırmak, çatışma noktalarını tespit etmek ve ortak çıkarlar doğrultusunda çözüm üretmeye teşvik etmektir (HUAK m. 17).

Taraflar, kendi ihtiyaçlarına ve menfaatlerine uygun çözüm önerilerini geliştirir ve uzlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma hukuken bağlayıcı hale gelmektedir (Harmancı, 2020, s. 114).

2.5.3. Anlaşmanın kurulması ve icra edilebilirlik

Arabuluculuk sürecinin nihai ve en kritik aşaması, taraflar arasında anlaşma sağlanması durumunda bu mutabakatın hukuken geçerli bir belgeye dönüştürülmesi sürecidir. Bu aşama yalnızca taraflar arası ilişkilerin düzenlenmesini değil aynı zamanda çözümün bağlayıcı ve icra edilebilir bir niteliğe bürünmesini de sağlamaktadır (Büyükcay, 2018, s. 97-99).

Elektrik piyasasında faaliyet gösteren katılımcılar arasında yapılan bu tür anlaşmalar, sıklıkla yüksek meblağlı borç-alacak ilişkilerine, teknik ifa yükümlülüklerine veya kesintiler nedeniyle oluşan zararların tazminine ilişkin hükümler içermektedir.

Anlaşmanın kurulması ve icra edilebilirliği hem taraflar hem de sektörün işleyişi açısından büyük önem arz etmektedir. Arabuluculuk sürecinin olumlu sonuçlanması durumunda, taraflar arasındaki mutabakat yazılı bir metin hâline getirilebilir. Ancak anlaşmanın yazılı olarak yapılması zorunlu değildir. HUAK m. 18/1 kapsamında taraflar anlaşmanın kapsamını ve şeklini serbestçe belirleyebilmektedir (Köksoy, 2024, s. 341).

Taraflar ispat sorunuyla karşılaşmamak için genellikle yapılan anlaşmayı yazılı yapmaktadır. Anlaşma belgesini düzenleme görevi arabulucudadır. Anlaşma belgesinin nitelendirilebilmesi için anlaşma belgesinin arabuluculuk faaliyeti sonucunda düzenlenmesi, arabulucu tarafından imzalanması, tarafların tam ehliyetli olması, muvazaa bulunmaması, uyuşmazlığından arabuluculuğa elverişli olması gerekmektedir (Köksoy, 2024, s. 342- 344).

Anlaşma belgesinde özellikle elektrik piyasasına özėü uyuşmazlıklarda; enerji kesintisinin ne kadar süreyle sürdüğü, hangi bölgeleri etkilediği, sistem kullanım bedelinin nasıl yapılandırılacağı, teminat mektuplarının iadesi gibi teknik detayların açık ve ölçülebilir biçimde yazılması gerekir. Belirsiz, yoruma açık ya da teknik olmayan ifadeler, ileride doğabilecek icra veya yeni dava süreçlerinde sorun teşkil edeceği kanaatindeyiz.

Arabuluculuk sonunda düzenlenen anlaşma belgesinin, taraflarca kendi iradeleriyle yerine getirilmemesi durumunda, icra edilebilirlik şerhi verilmesi gerekmektedir. Bu işlem sayesinde belge, mahkeme ilamı niteliği kazanır ve ilamlı icraya konu edilebilir hâle gelmektedir. İcra edilebilirlik şerhi, anlaşma belgesinin yetkili sulh hukuk mahkemesi tarafından şekli denetimden geçirilmesi yoluyla verilir. Mahkeme burada, tarafların iradesinin serbestçe oluşup oluşmadığını, anlaşmanın kamu düzenine aykırı olup olmadığını ve emredici hukuk kurallarının ihlal edilip edilmediğini denetlemekte, içerik yönünden herhangi bir değerlendirme yapmamaktadır (İlhan, 2020, s. 21, 175).

Elektrik sektörüne ilişkin örneğin; yüksek gerilim bağlantı protokolleri, sayaç arıza tespit tutanakları veya dağıtım sistemine erişim konularındaki teknik hususlar mahkeme tarafından denetlenmez, yalnızca şeklen geçerliliği incelenmektedir.

İcra edilebilirlik şerhi verilmiş bir anlaşma belgesi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 38. maddesi uyarınca ilam niteliği taşımaktadır. Bu belgeye dayalı olarak ilamlı takip yapılabilmektedir. İcra edilebilirlik şerhi verilmiş bir anlaşma belgesi mahkeme ilamı haline gelmemektedir. Sadece ilamlı icraya konu edilmesini sağlamaktadır (Büyükcay, 2018, s. 283).

İcra edilebilirlik şerhinin verilmesine ya da verilmemesine ilişkin mahkeme kararlarına karşı, HMK m. 341 ve devamı uyarınca istinaf yolu açıktır. Bu durum, tarafların usule veya kamu düzenine aykırılık iddialarını ileri sürerek karara karşı yargısal denetim talep etmelerini sağlamaktadır (Büyükcay, 2018, s. 286-287).

2.5.4. Arabuluculukta teknik bilirkişilik ve uzman görüşü

Elektrik piyasasının çok katmanlı ilişkileri içermesi, elektrik enerjisinin günden güne önem kazanması hukuki ihtilafları da beraberinde getirmektedir (Özel, vd., 2013, s. 2075-2076). Sektörde ortaya çıkan uyuşmazlıkların teknik standartlarla ve mühendislik prensipleriyle de ele alınmasını gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim uyuşmazlıkların çözümüne yönelik olarak başvuru arabuluculuk süreci, esasen tarafların iradelerine dayalı barışçıl bir yöntem olmakla birlikte, bazı durumlarda çözümün sağlıklı biçimde ilerlemesi için teknik değerlendirme desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Her ne kadar HUAK'ta klasik anlamda bir bilirkişilik müessesesi öngörülmemişse de, HUAK 15. maddesinin altıncı fıkrası; "*Arabuluculuk*

müzakerelerine taraflar bizzat, kanuni temsilcileri veya avukatları aracılığıyla katılabilirler. Uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek uzman kişiler de müzakerelerde hazır bulundurulabilir.” uyarınca müzakere sürecini kolaylaştırmak amacıyla teknik uzmanlardan görüş alması mümkündür. Bu uygulama, arabuluculuğun yargısal olmayan, esnek ve ihtiyaç odaklı doğasıyla örtüşmektedir (İlhan, 2020, s. 73-74).

Taraflar, arzu ettikleri takdirde söz konusu raporu veya görüşü bağlayıcı kabul edebilecekleri gibi, raporda veya görüşte yer alan tespit ve değerlendirmelerin aksi yönünde bir mutabakata da varabilirler. Bu durum, arabuluculuk kurumunun esnek yapısı ve irade serbestisine dayalı işleyişinin bir yansımasıdır (Yardımcıoğlu, 2023, s. 486-487).

3. SONUÇ

Elektrik piyasası; üretim, iletim, dağıtım ve tedarik gibi teknik ve ekonomik boyutları iç içe geçmiş, yüksek regülasyon düzeyine sahip bir sektördür. Bu piyasada faaliyet gösteren katılımcılar arasında farklı nitelikte ve düzeyde uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu uyuşmazlıkların büyük bir kısmı özel hukuk ilişkilerine dayansa da içerdikleri teknik ve sektörel detaylar nedeniyle çözüm süreçlerinde uzmanlık gereksinimini beraberinde getirmektedir. Bu noktada, geleneksel yargı yollarına alternatif bir çözüm yöntemi olarak arabuluculuk, hızlı, ekonomik ve tarafların menfaatlerini gözeten yapısıyla önemli bir işlev görmektedir.

Arbuluculuk, uyuşmazlığın yargı dışı yollarla çözümünü mümkün kılan, taraflar arasında müzakereyi teşvik eden ve işbirliği zemininde adil sonuçlar elde edilmesini hedefleyen alternatif bir çözüm yöntemidir. Elektrik piyasasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar özelinde değerlendirildiğinde, bu yöntemin sadece yargının iş yükünü hafifletmekle kalmayıp aynı zamanda daha sürdürülebilir ve esnek çözüm yolları sunduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle elektrik piyasasına özgü uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının değerlendirilmesi, hem hukuk hem de enerji politikaları açısından güncel ve stratejik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Türk hukuk sisteminde, uyuşmazlıkların alternatif çözüm yöntemleriyle ele alınması yönündeki eğilim, HUAK ile kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur. Anılan Kanun, hem iradi arabuluculuk hem de dava şartı arabuluculuk şeklinde iki farklı uygulama modeline zemin hazırlamaktadır. Bu iki model arasında temel fark, tarafların arabuluculuğa başvurma konusundaki serbest iradeleri ile ilgilidir. İhtiyari arabuluculukta taraflar başvuru konusunda serbesttir; oysa bazı uyuşmazlık türlerinde, özellikle ticari ve iş hukuku bağlamında, dava açmadan önce arabuluculuğa başvurulması zorunlu bir ön koşul hâline getirilmiştir.

Elektrik piyasasına özgü ihtilaflarda ise arabuluculuğun bu çift yönlü yapısı özellikle piyasa katılımcıları arasındaki (örneğin üretici ve tedarikçi şirketler) ya da tüketici ile enerji tedarikçileri arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde somut etkiler doğurmaktadır. Ticari ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda dava şartı

arabuluculuk uygulaması, TTK'ya yapılan atıflarla zorunlu hâle gelirken tüketici uyuşmazlıklarında ise TKHK öngördüğü parasal sınırların altında kalan durumlarda tüketici hakem heyeti sonuç alınamaz veya parasal sınırın üstünde olursa arabuluculuk, mahkeme dışı çözüm imkânı sunmaktadır.

Elektrik piyasası, yapısal olarak yalnızca hukuki değil aynı zamanda yoğun teknik bilgi gerektiren bir sektördür. Piyasada faaliyet gösteren üretim şirketleri, dağıtım şirketleri, tedarikçiler, iletim operatörleri ve tüketiciler arasında farklı düzeylerde uyuşmazlıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Söz konusu uyuşmazlıklar, çoğunlukla özel hukuk ilişkilerine dayanmakla birlikte çözüm süreçlerinde mühendislik, enerji ekonomisi ve sistem işletmeciliği gibi disiplinlerin bilgi alanına giren teknik hususları da içermektedir.

Bu tür teknik ağırlıklı uyuşmazlıklarda, klasik anlamda hukuk bilgisinin yeterli olmadığı durumlar sıklıkla yaşanmaktadır. Arabuluculuk müzakerelerine tarafların yanı sıra uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek uzman kişilerinde de katılımına olanak sağlanması müzakereleri kolaylaştırıcı bir işlev görmektedir.

Sektör özelinde de uzman arabulucunun elektrik piyasasının temel teknik ve hukuki dinamiklerine hâkim olması, uyuşmazlıkların çözümünde zaman ve kaynak israfını engelleyerek sürecin etkinliğini artırmaktadır. Tarafların güvenini kazanma ve çözüm önerilerini somut veriler üzerinden şekillendirme açısından da teknik bilgi avantaj sağlamaktadır.

Arabuluculuğun etkinliği, yalnızca taraflar arasında bir uzlaşma sağlama kapasitesiyle değil aynı zamanda bu uzlaşmanın hukuki güvenceye kavuşturulması ile de ölçülmelidir. Nitekim elektrik piyasası gibi teknik detayların ve büyük meblağlı alacak-borç ilişkilerinin söz konusu olduğu alanlarda sürecin sonunda varılan anlaşmanın sadece niyet beyanı olmanın ötesine geçmesi ve icra kabiliyeti taşınması büyük önem arz etmektedir.

HUAK, tarafların üzerinde uzlaştığı konuların bir anlaşma belgesi ile kayıt altına alınmasını ve bu belgenin mahkeme tarafından icra edilebilirlik şerhi ile onaylanmasını öngörmektedir. Bu şerh, anlaşma belgesine mahkeme ilamı niteliği kazandırmakta ve tarafların hak arama özgürlüklerini koruyan hukuki bir çerçeve oluşturmaktadır.

Özellikle yüksek tutarlı alacakların tahsili veya sözleşmeye dayalı teknik yükümlülüklerin icrası gibi konularda arabuluculuk mekanizmasının yargısal güce sahip bir sonuç üretmesini sağlayarak taraflardan biri anlaşmaya aykırı hareket ederse, diğer taraf bu belgeyi doğrudan icraya koyarak haklarını mahkeme kararı olmaksızın koruma altına alabilmektedir.

Elektrik piyasasında arabuluculuk anlaşmaları, özellikle küçük tüketicilerden büyük yatırımcılara kadar geniş bir şekilde hızlı ve risksiz bir çözüm aracı sunmaktadır. Geleneksel dava süreçlerinde yıllarca sürebilecek ihtilafların, arabuluculuk yoluyla haftalar içinde ve düşük maliyetlerle çözümlenmesi, hem ekonomik verimlilik hem de sektörel istikrar açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır

Elektrik piyasası gibi teknik yönü ağır basan sektörlerde arabuluculuk yalnızca alternatif bir çözüm yolu değil aynı zamanda stratejik bir uyuşmazlık yönetimi aracı olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abugali, G. (2019), “Tüketici Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Türk Ve Rus Hukukuna Göre Arabuluculukla Çözülmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Acar, A. & Kaygusuz, A. (2023), “Güç Sistemlerinde Farklı Enerji Depolama Seviyelerinde Sistem Kararlılığının İncelenmesi”, *Computer Science*, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 1-15.
- Adaçay, F. R. (2014), “Türkiye için Enerji ve Kalkınmada Perspektifler”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 87–103.
- Akalın, U. & Tüfekçi, S. (2014), “Türkiye’nin Petrol Politikaları ve Enerji Özelleştirmelerine Bir Bakış”, *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 51–66.
- Akdaş, M. F. (2019), “Türk Ceza Hukukunda Karşılıksız Yararlanma Suçu (TCK md. 163)”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akgül Şen, A. (2007), “Özelleştirme Sürecindeki TEDAŞ’ın (Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi) Yeniden Yapılandırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Akil, C. (2020), “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 41, s. 307–324.
- Akkan, M. (2018), “Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, s. 1–31.
- Akyüz, M. & Akgül, D. (2020), “Serbest Tüketici Kavramı ve Elektrik Perakende Satış Şirketlerinin Pazarlama Stratejisi Uygulamaları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma”, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 90-101.
- Alıca, S. S. Ermenek, İ. Yavuz, M. A. Karauz, K. A. Bereket Baş, Z. Azaklı Arslan, B. Boşça, S., & Kıl, İ. F. (2020). *Enerji ve maden hukukunda uzman arabuluculuk* (N. Dağdeviren & Ş. Akipek Öcal, vd.). Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı.
- Altuntaş, O. (2019), “Eğitim Amaçlı Elektrik Piyasası Simülatörünün Geliştirilmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Amal, E. Yılmaz, K., & Özdemir, E. (2022), “Rüzgâr Enerji Santrallerinin Elektrik Şebekesine Etkilerinin İncelenmesi”, *Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri*

Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, s. 50-65.

- Aşçı, M. S. (2019), “Zorunlu Arabuluculuk Uygulamasının Olumlu ve Olumsuz Yönleri”, *Uluslararası Hukuk Ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 2, s. 80-91.
- Atasoy, Ö. A. & Bilgin, B. O. (2019), “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Konusunda Açılacak Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması ve Sorumluluk Davasına Etkisi”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, s. 111–165.
- Ateş, D. (2007), “Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı:1–2, s. 123–145.
- Ateş, M. A. (2024), “Elektrik Şebekesi İşletmecilerinin Elektrik Kesintilerinden Doğan Sorumluluğunun Hukukî Dayanağı”, *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 5, s. 92-126.
- Atış, İ. (2019), “Arabuluculuk Uygulamasında Gizlilik İlkesinin Uygulanması ve Önemi”, *Sakarya İktisat Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 74–84.
- Aydın, D. (2015), “Süre Uzatımı ve Ek Ödemelerin KİK ve FIDIC Anahtar Teslimi Sözleşmeleri Çerçevesinde İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, İ. (2021), “Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Badur, E. (2024), “Arabulucunun Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluğu”, *Medeni Hukuk Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 1–26.
- Başar, D. (2021), “Çevreyi Kirletenin Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Çevre Sorumluluk Hukukunda Sorumluluk Sebeplerinin Yarışması”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 46, s. 145–170.
- Başar, S. Tosun, B. & Bartık, A. (2020), “Türkiye’de Büyüme ve Sektörel Bazda Elektrik Tüketimi Arasındaki İlişki”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 34, Sayı: 3, s. 1089–1109.
- Baytok, A. Pelit, E. & Soybalı, H. H. (2017), “Alternatif Turizm Mi Turizmde Çeşitlilik Mi? Kavramsal Bir Değerlendirme”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: IV, s. 1-14.
- Berksoy, T. & Akbaş Akdoğan, D. (2018), “Yenilenebilir Enerjide Kamu Politikaları ve Türkiye”, *Journal of Life Economics*, Cilt: 5, Sayı: 3, s. 19–42.
- Bilgin, E. (2010), “Elektrik Piyasasındaki Lisansların Hukuki Rejimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Birkan, B. (2018), “Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıp Sebebiyle Genel Hükümlere Göre Tazminat İsteme Hakkı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bostancı, Y. & Özkan, H. (2014), “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Faaliyetini Sona Erdiren Hâl: "Uyuşmazlığın Kapsam Dışında Olduğunun Tespiti"”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:

9, Sayı: 1, s. 1–21.

- Börü, L. (2023), “Tahkim Sözleşmesinin Varlığı Durumunda Dava Şartı Arabuluculuk Hükümlerinin Uygulanıp Uygulanamayacağı Üzerine Değerlendirmeler (HUAK M. 18/A, 18)”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 1, s. 65-89.
- Budak, A. C. & Yağcı, M. O. (2023), “Mevsimsiz Dava: Davanın Vaktinden Önce Açılması”, *Adalet Dergisi*, Sayı: 70, s. 17–46.
- Budak, S. & Akbal, B. (2020), “Görüntü İşleme ve Yapay Sinir Ağları ile İletim Hatlarında Arıza Yeri Belirleme”, *Konya Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 3, s. 678-692.
- Buğday, E. B. & Babaoğul, M. (2016), “Bilinçli Tüketim Kavramının Boyutları: Bilinçli Tüketim Davranışının Yeniden Tanımlanması”, *Sosyoekonomi*, Cilt: 24, Sayı: 30, s.187–206.
- Büyükay, F. (2018), *Arabuluculuk anlaşma belgesi ve icra edilebilirlik şerhi*, Adalet Yayınevi.
- Can, Ö. (2020), “Yenilenebilir Enerji Hukuku ve Teşvikler”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cengiz, S. (2006), “Türkiye’nin Elektrik Enerjisi Piyasasında Yeniden Yapılanma”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, s. 117–134.
- Cevlan, D. (2012), “Elektrik Tedarik Sözleşmelerinde Bedel”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ceylan, H. (2021), “Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulamalarında Enerji Sektörü Analizi”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Sayı: 27, s. 237–242.
- Çağlayan, A. H. C. (2016), “Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk ve Seçimlik Haklar”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı: 7, s. 351- 372.
- Çalıköğlü, Ü. (2017), “Türkiye Enerji Piyasasında Yeşil Elektrik ve Yeşil Sertifika Talebinin İncelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya Demir, B. (2018), “Elektrik Piyasasında Tüketici ve Tüketiciye Yansıtılan Maliyet Unsurları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelen, S. & Karaalp, F. (2021), “TEİAŞ’ın Taraf Olduğu Sistem Kullanım Anlaşmalarının Hukuki Niteliği ve Bu Anlaşmalardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Görevli Yargı Yolu Sorunu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* Sayı: 48, s. 509-546.
- Çengel, İ. (2020), “Arabuluculuk ve 7036 Sayılı Kanun Kapsamında İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İzmir.
- Çetintaş, H. & Bicil, İ. M. (2015), “Elektrik Piyasalarında Yeniden Yapılanma ve Türkiye Elektrik Piyasasında Yapısal Dönüşüm”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 1-15.
- Çıtır, E. (2016), “Ticari İş-Tüketici İşlemi İlişkisi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk*

- Çiçek, H. Cantürk, N. & Bozova, S. (2015), “Tüketici Hakem Heyetlerinin Türkiye’deki İşlerliği: Burdur İli Örneği”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 2, s. 29–51.
- Dağdelen Yaşar, N. (2019), “Elektronik Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Alternatif Yollar: Çevrimiçi Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dalka, Ş. (2017), “Elektrik-Doğal Gaz Piyasaları Abonelik Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerde Yer Alan Genel İşlem Koşullarının Denetimi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Daştan, D. (2010), “Elektrik Piyasasında Üretim Lisanslarının Hukuki Rejimi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. Ş. (2013), “Arabuluculuk Arkadaşlığı”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2 s. 291-314.
- Demirezen, S. (2020), “Türkiye’de Gün Öncesi Piyasası için Elektrik Fiyatlarının Tahmini”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, I. & Tarı, E. N. (2021), “Türkiye’de Elektrik Piyasasının Rekabete Açılması ve Rekabetçi Elektrik Piyasasında Elektrik Tüketiminin Belirleyicileri: ARDL Sınır Testi”, *Journal of Emerging Economies and Policy*, Cilt: 6 Sayı: 1, s. 148–164.
- Devir, K. (2017), “Türkiye Enerji Piyasası ve Uygulamadaki Hukuki Esaslar”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, B. F. & Özkan, A. (2023), “Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Kira ve Reklam Geliri Elde Etmesinin Elektrik Piyasası Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, *Kırıkkale Hukuk Mecmuası*, Cilt: 3 Sayı: 2, s. 139-161.
- Doğan, B. F. (2022), “Elektrik Piyasasında Mücbir Sebep Kavramı ve Uygulaması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 4, s. 37–62.
- Düzgün, B. (2018), “Türkiye Elektrik İletim ve Dağıtım Şebekesinin Enerji Verimliliğinin Değerlendirilmesi ve 2023 Projeksiyonları”, *Politeknik Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 3, s. 621–632.
- Ekinci, M. (2014), “6446 Sayılı Yeni Elektrik Piyasası Kanununa Göre İdarî Yaptırımlar”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Elbir, N. (2021), “İş Hukukunun Emredici Niteliği Karşısında İşçinin Yasal Haklarından Vazgeçmesi Sonucu Doğuran Uygulamalar Hakkında Bir Değerlendirme”, *Çalışma ve Toplum*, Cilt: 1, Sayı: 68, s. 289-316.

- Eler, T. (2019), “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Emre Aysin, M. & Çalmaşur, G. (2022), “Türkiye Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Etkinlik ve Verimlilik Analizi”, *Verimlilik Dergisi*, Sayı: 3, s. 427–440.
- Erdoğan, D. & Kâhya, R. (2025), “Türkiye’de Sosyal Arabuluculuk”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1, s. 86–99.
- Erek, H. (2017), “Elektrik ile Doğal Gaz Piyasalarının Yakınsaması ve Rekabet Hukuku”, *Rekabet Dergisi*, Sayı: 68, s. 48-85.
- Ergün, Ç. E. (2010), “*Elektrik Piyasasında Kamu Hizmeti*”, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ermenek, İ. & Arslan, B. A. (2020), “İcra ve İflâs Hukuku Açısından Ticarî Davalarda Arabulucuya Başvuru Zorunluluğu (TTK m. 5/A)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 148, s. 135–196.
- Ertılav, M. & Aktel, M. (2015), “TEDAŞ (Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi) Özelleştirmesi”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, s. 95-108.
- Ertürk, M. (2019), “Arabuluculuk Sözleşmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Eruygur, K. H. & Erdem, A. (2024), “Terditli Dava Taleplerinde Dava Şartı Arabuluculuk”, *Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, s. 1-18.
- Evirgen, S. (2016), “Karşılıksız Yararlanma Suçu (TCK m. 163)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 65, Sayı: 4, s. 3433–3455.
- Fındık, H. (2016), “Elektrik Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, s. 335–357.
- Gökalp, S. S. (2022), “Çevre Sorunları, Devletin Pozitif Yükümlülüğü ve İdarenin Sorumluluğu”, *Memleket Siyaset Yönetim*, Cilt: 17, Sayı: 38, s. 267–300.
- Gönen, Y. (2011), “Türkiye’de Elektrik Kamu Hizmetinin Yürütülmesi ve Lisans Usulü”, Yayımlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, S. B. (2023), “Kira Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması Üzerine Bazı Düşünceler”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 851-880.
- Gündüz, S. Uğurlu, U. & Öksüz, İ. (2021), “Gün İçi Piyasası Elektrik Fiyat Tahmini için Eksik Verilerin Tamamlanması”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Sayı: 25, s. 334–340.
- Gürler, M. (2019), “İdare Hukuku Açısından Elektrik İletim Hizmeti”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gürsu, M. G. (2019), “İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Ankara.

- Hadık, İ. E. & Atak, M. (2022), “Rekabete Dayalı Serbest Elektrik Piyasasına Doğru: Türkiye Elektrik Üretim A.Ş. için Bir Özelleştirme Planı”, *Sosyoekonomi*, Cilt: 30, Sayı: 53, s. 509–535.
- Harmancı, İ. Ç. (2020), “İş Yargılamasında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Işıksungur, Ö. D. (2011), “Elektriğin Hukuki Niteliği”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 3-4, s. 249–266.
- İlhan, O. (2020), “Türk Hukukunda Arabuluculuk Sözleşmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kaplan, O. (2021), “Elektrik Dağıtım Faaliyetiyle İlgili Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları Çerçevesinde İdari Davalarda Husumet Kavramını Yeniden Düşünmek”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 2, s.1559–1576.
- Karaca Öz, A. (2023), “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, s. 1406–1428.
- Karacabey, A. K. (2016), “Zorunlu Arabuluculuğun Hukukun Temel İlkelerine Aykırılığı ve Uygulanabilirliğine Dair Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 1, s. 457-490.
- Karaçor, Z. & Güvenek, B. (2010), “Enerji Piyasası Reformlarının Elektrik Enerjisi Piyasasına Etkisi: EÜAŞ ve Ayrıcalıklı Şirketler Üzerine Bir Analiz”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 147–166.
- Karluk, R. (1993), “Dünya Ülkelerinde Özelleştirme Uygulamaları ve İngiltere ile Japonya Örnekleri” *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 1, s. 59-78.
- Kaşıkkara, H. (2025), “Elektrik Dağıtım Hizmetlerinde Hukuki Denetim ve İdari Yaptırımların Yargı Kararları Işığında İncelenmesi” *Adalet Dergisi*, Sayı: 74, s. 533-563.
- Kaya, C. (2015), “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Kavramının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, E. & Aydın, F. (2024), “Kamu Hukuku - Özel Hukuk Ayrımının Geçersizliği”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, s. 50–90.
- Kaya, K. & Koç, E. (2015), “Enerji Üretim Santralleri Maliyet Analizi”, *Mühendis ve Makina*, Cilt: 56, Sayı: 660, s. 61–68.
- Kaya, S. (2018), “7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu Çerçevesinde Bireysel İş Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuk”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1-2, s. 209–261.
- Kılınç, A. (2023), “Mevcut Düzenlemeler Çerçevesinde Zorunlu Arabuluculukta Yetki”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı: 2, s. 535–564.

- Kırkbeşoğlu, N. (2010), “Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük”, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koca, D. & Yoldaş, Y. (2023), “2000-2020 Yılları Arasında Türkiye’de Uygulanan Kamusal Enerji Arz Güvenliği Politikaları”, *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı: 10, s. 1-15.
- Kocaman, B. (2012), “Elektronik Sayaç Kullanımında Tarife Seçiminin Önemi”, *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 59-65.
- Kocaman, B. (2013), “Akıllı Şebekeler ve Mikro Şebekelerde Enerji Depolama Teknolojileri”, *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 119–127.
- Koç, E. & Kaya, K. (2015), “Enerji Kaynakları – Yenilenebilir Enerji Durumu”, *Mühendis ve Makina*, Cilt: 56, Sayı: 668, s. 36–47.
- Koç, H. (2021), “Elektrik Enerjisi Toptan Satış Sözleşmeleri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Konca, N. K. (2022), “Arabuluculukta Özel Uzmanlık Uygulamasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *Adalet Dergisi*, Sayı: 68, s. 367–408.
- Korkmaz, C. (2022), “Davaların Yığılmasında Dava Şartı Arabuluculuk İncelemesi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı: 2022–2, s. 1365–1406.
- Korkut, M. S. (2018), “Medenî Usûl Hukuku Esasları Çerçevesinde Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tüketici Hakem Heyetleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kozak, M. & Kozak, Ş. (2012), “Enerji Depolama Yöntemleri”, *Uluslararası Teknolojik Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 17-29.
- Kökbudak, C. N. (2019), “Ticari Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yöntemi ile Çözülmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köksoy, M. (2024), “Arabuluculukta Tarafların Anlaşmasına Rağmen Anlaşma Belgesi Düzenlenmemesi”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, s. 337–360.
- Kumru, C. F., & Arıkan, O. (2020), “Enerji İletim Sistemlerinde Hat Deplasesinin Elektrik Alan Dağılımı Ve Güvenli Yaklaşma Mesafeleri Bakımından İncelenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 2, s. 279-285.
- Kurt Konca, N. (2022), “Arabuluculukta Özel Uzmanlık Uygulamasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 68, s. 367–408.
- Küçük, Ü. (2022), “Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Konusunda Kurumsal Yapılanma ve Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuat İçinde Yenilenebilir Enerji”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, s. 369–381.
- Memiş, A. B. (2020), “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Mert, A. (2014), “Türkiye’de Kentsel Planlamaya İlişkin Yargı Kararlarının "Kamu Yararı" Ölçütü Üzerinden Çözümlemesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Narbay, Ş. & Akkuş, M. (2020), “Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 44, 301–334.
- Nişancı, M. (2005), “Türkiye’de Elektrik Enerjisi Talebi ve Elektrik Tüketimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9, s. 107–121.
- Oğuz, Ö. (2018), “Türk İş Hukukunda Arabulucunun Yükümlülükleri”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 275–284.
- Önder, M. S. (2020), “Kaçak Elektrik Kullananların Suçlarını Nötrleştirme Teknikleri: İki Yeni Teknik”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 18, s. 248–264.
- Öz, S. & Togay, S. (2018), “Elektrik Sektöründeki Yapısal Reformların Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği”, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, s. 171-184.
- Özbay, İ. (2006), “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 3-4 s. 459–475.
- Özbay, İ. (2023), “Tüketici Uyuşmazlıklarında Arabuluculuğa Elverişlilik”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 1-22.
- Özçelik, V. (2018), “Dava Şartı Olarak Arabulucuya Başvuru Zorunluluğu Usûl Ekonomisi İlkesi ve Hak Arama Hürriyeti Bakımından Değerlendirme”, *Kesit Akademi Dergisi*, Sayı: 14, s. 344–352.
- Özdemir, B. N. (2018), “Türkiye Elektrik Piyasasında Serbest Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Analizi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özel, Ç. Büyüktanır, B. Ö. & Özel, F. (2013), “Elektrik Piyasalarında Elektrik Sağlama Amaçlı Sözleşmeler”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, Sayı: 8, s. 2075-2126.
- Özer Deniz, M. & Gürbüz Gökberk, İ. N. (2023), “Tüketicinin Ayıplı Hizmet Halinde Manevi Tazminat Talebi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 53, s. 421–444.
- Özgül, A. U. (2023), “Piyasa Nitelikleri ile Elektrik ve Türkiye’nin Serbestleşme Süreci”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 44, s. 363-392.
- Özsoy, R. (2019), “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Ayıplı İfa ve Sonuçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özsöker, G. (2016), “Medeni Yargılama Bağlamında Tüketici Hakem Heyetleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Öztürk, N. & Yarar, G. (2019), “Türk Hukukunda Arabuluculuk”, 1. Uluslararası Harran Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Bildiri Kitabı, s. 892–898, İKSAD Yayınevi.
- Pekcan, D. (2015), “Doğal Tekelin Regülasyonu ve Bağımsız Düzenleyici Kurum: Türkiye Elektrik Piyasası Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Peksan, S. Delen, M. & Yorgun, S. (2020), “İş Hukukunda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Uygulaması ve Arabulucuların Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma.” *Çalışma ve Toplum*, Cilt: 1, Sayı: 65, s. 321–346.
- Perçin, G. E. (2011), “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 31, Sayı: 2, s. 177–201.
- Sarıhan, B. B. (2021), “Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 415–440.
- Saylı, B. (2023), “Dava Şartı Olarak Arabuluculuk ve Sürece İlişkin Değerlendirmeler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Selçuk, S. (2020), “Tüketici Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Dava Şartı”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 16, s. 1173-1213.
- Serhat KÜÇÜK. (2022), “Elektriğin Tarihi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 56, s. 38-55.
- Sivrikaya Tektaş, B. (2016), “Elektrik Üreticileri Perspektifinden Uzun Dönem Elektrik Üretimi Yatırımlarının Planlanmasına Yönelik Bir Karar Destek Modeli”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şahankaya, S. & Şahankaya, A. (2023), “Çevre Kirliliği ve Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğunun Şartları”, *Karatekin Hukuk Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 71–92.
- Şahin Altıntaş, M. (2024), “Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuğa Elverişliliği”, *Medeni Hukuk Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 137–178.
- Şanlı, Y. (2009), “Elektrik Hizmeti Kamu Hizmetidir”, *TMMOB Türkiye VII. Enerji Sempozyumu*, Ankara: Aralık.
- Taner Coşkun, A. (2024), “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Türleri ve Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İzmir.
- Tanrıver, S. (2020), “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 147, s. 112–127.
- Tatlı, B. (2018), “Türkiye Elektrik Pazarında Güncel Gelişmeler ve Avrupa Birliği Komisyonunun Ceza Kararı”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi*

Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 77–104.

- Tayyar, A. E. (2021), “Elektrik Üretimi - Ekonomik Büyüme - Çevre Kirliliği: Türkiye için VECM Analizi”, *Sosyoekonomi*, Cilt: 29, Sayı: 47, s. 267–284.
- Tiryaki, B. (2006), “Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Topak, S. (2025), “Ortaklığın Giderilmesinde Arabuluculuk Süreci ve Anlaşma Belgesinin İcra Edilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 61, s. 377–406.
- Tüzemen Atik, E. (2022), “Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramlarının Ticari Davaya ve Dava Şartı Arabuluculuğa Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 3, s. 1515–1560.
- Tüzün, C. (2018), “Tüketici Mahkemeleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uslu, K. Sözen, İ. Çelik, A. A. Çelik, A. A. (2007), “Enerji Kaynaklarından Petrol Ve Doğalgazdaki Tekel Oluşumları”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 82-107.
- Üstüntaş, H. (2020), “Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Yakıcı, Ö. (2019), “Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yarat, S. & Orman, Z. (2023), “Elektrik Güç Dağıtımında Akıllı Sayaç Verileri için Anomali Tespiti ve Tahminleme”, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, s. 72–85.
- Yardımcıoğlu, D. (2023), “İş Hukukunda Dava Şartı Arabuluculuk ile Hakem-Birlikliğin Birlikte Uygulanması Halinde Karşılaşılabilecek Durumlar”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 56, s. 465-496.
- Yavuz, M. (2011), “Elektrik Enerjisi Tedarik Sözleşmeleri”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yavuz, M. (2019), “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”, *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, s. 52–61.
- Yazıcı, U. (2023), “Arabuluculuk Kurumunda Gizlilik ve Hukuki Sonuçları”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 49, s. 621–667.
- Yenice Ceylan, Ö. (2023), “Ortaklığın Giderilmesinde Dava Şartı Arabuluculuk”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 2, s. 510-525.
- Yıldırım, F. (2016), “Türk Hukuk Sisteminde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Cilt: 2, Sayı: 3, s. 748–762.
- Yurtoğlu, N. (2018), “Cumhuriyet Türkiye’inde Elektrik Enerjisi Üretimi ve Enerji Politikaları (1923-1960)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 34, Sayı: 98, s. 227-280.

Yargı Kararları:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, (2016). E. 2016/12294, K. 2016/15885, T. 22.12.2016.
<https://www.kararara.com>

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, (2021). E. 2017/13-2234, K. 2021/830, T.
24.06.2021. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <https://www.kazanci.com.tr>

İnternet Kaynakları:

<https://mevzuat.gov.tr/>

<https://sozluk.gov.tr/>

ÖZGEÇMİŞ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2022, Lefke Avrupa Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Bölümü.
- **Lisans** : 2024, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
- **Yüksek Lisans** : 2025, İstanbul Gedik Üniversitesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı.

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Avukatlık Stajı (2022-2023).
- Serbest Avukatlık (2023-Devam)